

Värmlands Anor

Nr 3 September 2021

Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening

Årgång 38

Hembygdsgården Karmenkynna i Lekvattnet. Karmenkynna är en av Värmlands äldsta och mest traditionsrika hembygdsgårdar. Här finns 18 hus, alla utmärkande för den byggnads- och boendekultur, som de på 1600-talet invandrande finnarna förde med sig från Finlands östra delar. I de här husen finns kvarlämnade redskap och husgeråd, som avslöjar mycket om här människornas sätt att hantera och utnyttja naturen, samt om deras levnadsvillkor över huvud taget. Rökstugudelen är från mellangården i Örtjärnshöjden och flyttad till platsen år 1923. Den s k svenskstugan är tillbyggd några år senare. Foto: Carl-Johan Ivarsson 2021.

Värmlandsanor

Författarna ansvarar för riktigheten i artiklar. Citera gärna VärmlandsAnor, men glöm inte att ange källa. Eftertryck av texter endast med författarens tillåtelse. Redaktionen förbehåller sig rätt att redigera insända bidrag.

ISSN 1400-1047 Upplaga 1700 ex, 4 ggr/år

Ansvarig utgivare och redaktör

Carl-Johan Ivarsson, Finnögatan 4 B, 614 33 Söderköping
Tel 070-2253245, redaktor@varmlandsrotter.se

Layout

Kerstin Osterman, KEOZ, Skattkärr

Tryck

City Tryck i Karlstad AB

Föreningsfakta

Föreningen bildades 1983 och har till ändamål att stödja och stimulera intresset för släkt- och hembygdsvetenskap i Värmland och förena dem som delar detta intresse.

Föreningens adress

c/o Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 054-83 75 81 E-post: ordförande@varmlandsrotter.se

Organisationsnummer 87320-6897

Medlemsfrågor

Elisabeth Björkman: medlem@varmlandsrotter.se

Medlemsavgift

Medlemsavgiften är 170 kr för ordinarie medlem och 60 kr för familjemedlem till svenskt plusgiro 46 96 60-5.

Medlemmar i Norge betalar 220 norska kronor till norskt postgiro 7877 08 16652.

Hemsida och e-mail

www.varmlandsrotter.se

e-mail vsf@varmlandsrotter.se

Föreningens styrelse

Ordförande Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 054-83 75 81

Vice ordförande Britt-Marie Johansson, Bokliden 41, 667 33 Forshaga. Tel. 070-530 63 30

Sekreterare Gunnar Jonsson, Sveavägen 6 C, 661 41 Säffle. Tel. 0533-10559

Kassör Elisabeth Björkman, Önnerud 161, 655 91 Karlstad. Tel 073-647603

Ledamöter

Eva Lejrin, Styrmansgatan 5 B, 652 28 Karlstad. Tel. 070-6859960

Sonja Skagerud Östlund, Cederroths väg 1, 663 33 Skoghäll. Tel. 054-51 73 34

Thomas Andersson, Gärdesgatan 17, 667 31 Forshaga. Tel. 070-237 83 54

Berith Hemmingberg, Smedsgatan 9 A, 684 30 Munkfors. Tel. 076-914 01 97

Monika Becker, Svenshult 310, 663 91 Hammarö, tel 070-2943436

Lars Wahlmark, Krontorpsvägen 9 B, 681 60 Kristinehamn, tel 070-6971903

INNEHÅLL

- 3 Schröder – en värmländsk bruksägarläkt, *Kjell Öström*
- 7 Dödsdomar och avrättningar för trolldom i Värmland, *Lars Erik Westlund*
- 9 Ur andra medlemsblad
- 10 Missionshusen – en del av Värmlands historia, *Carl-Johan Ivarsson*
- 11 Genealogiska svårigheter kring släkten Lilljebjörn, *Anders Klarbring*
- 16 Anders Bromanders amerikanska ättlingar, *Carl-Johan Ivarsson*
- 20 Ordförande har ordet
- 20 Antavla nr 242
- 22 Sigfridsætta, *Björg Halle*
- 22 Antavla nr 243
- 24 Sommaraktiviteter, *Lars-Göran Jansson*

Redaktörens ruta

Sommaren har varit präglad av stor idrott, både fotbolls-EM och sommar-OS men också andra mästerskap. Jag är intresserad både av släktforskning och idrott och ibland kan detta kombineras. För framgångar i olika idrottsgrenar kräver ju inte bara hård träning men också goda genetiska förutsättningar.

Att elitidrottarens barn också blir elitidrottare har ju både med arv och miljö att göra, liksom att musikerns barn blir musiker, eller att politikerns barn blir politiker. Talangen ärver vi ju, även om den inte fördelas rättvist. Många känner till den norsk-värmländska rallyfamiljen Solberg-Walfridsson.

Det har varit en god idrottssommar även för adeln. Isak von Krusenstierna tog VM-guld i orientering. Han synes dock ha ärvt namnet på spinnsidan, så tyvärr finns han inte med i Adelskalendern. Det gör dock hästhoppningens framgångsrike förbundskapten Henrik Ankarcrone, som tillhör adliga ätten nr 1534.

En av sommarens OS-guldmedaljörer har en spännande släktbakgrund. Ridsporten kräver guld, eller i varje fall stora ekonomiska resurser för att ge guldmedaljer.

Men den jag tänker på är Henrik von Eckermann, som tillhör en ätt från Mecklenburg som 1785 tilldelades ryskt ärftligt adelskap. I Sverige räknas de till den ointroducerade adeln. Henrik är uppvuxen i Söderköping, liksom för övrigt Malin Baryard-Johnsson. Men Henrik von Eckermanns farfars farmors mor hette Wilhelmina von Hallwyl och var den stenrika samlande grevinna som donerade sitt hem i Stockholm till staten, som vi känner som Hallwylska museet.

Själv saknar jag i stort sett all talang för idrott, men är lite stolt över att vara sjumänning med Ebba Andersson. Skidåkaren, ni vet.

Schröder – en värmländsk bruksägarläkt

av Kjell Öström

Släkter med namnet Schröder

Den vittutgrenade Värmlands-släkten Schröder torde ha varit mest känd i egenskap av bruks-ägare, men medlemmarna har även gjort insatser inom kommunalförvaltning, kyrka, rättsväsende och andra områden.

Åtminstone fyra framträdande släkter med namnet Schröder har funnits i Sverige, nämligen:

1) Den s.k. ”biskopssläkten”, till vilken hörde fyra biskopar, och varav en gren adlats Schröderheim (alltjämt fortlevande). Som dess ursprung anges Gadebusch i Mecklenburg (30 km sydost om Lübeck).

2) En borgar- och grosshandlarsläkt i Stockholm, som florerade främst på 1700-talet och varav en gren adlats Schröderstierna (utdöd 1838). Som dess ursprung anges Lüneburg i dåvarande provinsen Hannover (40 km sydost om Hamburg).

3) Göteborgssläkten (uppges ibland vara en del av Värmlands-släkten, se nedan). Härstammar från borgmästaren i Lidköping Frans Göransson Schröder (1580–1664), vars son Erik Fransson Schröder (1622–1679) blev en framstående affärsman i Göteborg. Ättlingar spridda över hela västra Sverige, men med huvudtillhåll i Göteborg. En (trolig) bror till föregående, Frans Schröder, handlande och rådman i staden, död 1717, gift med Sara Tham, omgift med major Johan Köppen (1686–1732). Denne blev år 1719 adlad med namnet Köppen, jämte de sex styvbarnen Schröder (ätten utdöd efter 1746).

4) Värmlandssläkten, en bruksägarläkt (ämnet för denna artikel), som inkom till Sverige i början av 1600-talet från Nordtyskland. Liksom beträffande biskops-

släkten anges Gadebusch som ursprungsort (som alternativ har Lüneburg nämnts). Har spelat stor roll i Värmland. Diverse teorier angående eventuellt genetiskt släktskap mellan värmlandssläkten och en eller flera av de övriga Schrödersläkterna har framlagts. Man har pekat på, att alla fyra, eller åtminstone tre, inflyttade från Nordtyskland via Västergötland, varifrån de spreds vidare. Schrödersläkternas genealogi framstår dock som ett svårbeforskat område, och mycket återstår att utreda. Namnet Schröder torde ursprungligen ha varit en äldre yrkesbenämning, av lågtyska ordet för skräddare, möjligen även vintappare.

Från Västergötland till Värmland

Värmlandssläkten Schröder etablerade sig först i Västergötland, där vi återfinner släktens förste svenske representant, **Johan Schröder den äldre**, som uppges ha varit född i Tyskland 1590 och senare slog sig ned i Lidköping. Med sonen **Henrik** (1622–1698) sker överflyttningen till Värmland, där avkomlingarna därefter blir bofasta i generationer. Genom sitt gifte med en kvinna av vallonsk börd, Kerstin Tollet (ursprungligen Bertholet), förs vallonanor in i släkten. Henrik Schröder var kronobefallningsman och häradsskrivare i hela östra Värmland och skildras som en högst betydande profil. Från sin tjänstebostad i Ölme gjorde han regelbundet besök (21 gånger 1666–1680) vid Fryksdals härads ting i Gunnarsby, Sunne. Bland de mål han fick behandla tillsammans med häradslänsman Håkan Werner förekom ett antal omtalade trolldomsprocesser, varav en år 1673, då två kvinnor stod anklagade som häxor.

Grenarna

Med Henriks söner skedde en uppgrening av släkten på två linjer, be-

nämnda efter bruksanläggningar: **Johan** (1657–1707) grundade Lindforsgrenen och **Carl Gustaf** (1672–1720) Torsbygrenen. Fadern torde ha efterlämnat ett kapital, som möjliggjorde för sönerna att starta eller inköpa järnbruk – det var bruksgrundandets gyllene tid i Värmland.

Lindfors bruk i Nyeds socken, grundat redan 1628/30/40 av Henrik Kolthoff, övertogs av Johan på 1680/90-talet. Produktionen här, liksom på övriga Schröderska bruk, torde mestadels ha bestått av stångjärn, som i de flesta fall transporterades till Karlstad eller Göteborg för försäljning. Konkurrenten i branschen var dock högst betydande – det uppstod med tiden inte mindre än ca 200 järnbruk i Värmland, de flesta små.

Lindfors kom att ägas av släkten i tre generationer. Efter Johan ärvde sönerna **Henrik Börje**, **Svante**, **Daniel** (för en tid) samt svågern Leonard Robsahm, vilka fortsatte driften. En fjärde son, **Johan Gilius**, flyttade till Ransäter och övertog en bruksrörelse där.

Daniel Schröder (1697–1755) lämnade Lindfors och Värmland och flyttade till Småland, där han år 1726/27 köpte Lessebo järn- och pappersbruk i Hovmantorps socken, vilket han styrde till sin död. Änkan och sonen Crispin fortsatte till 1762. Daniel beskrivs som en driftig och initiativrik bruksägare, vars långa ägotid anses ha bildat epok i Lessebos historia. Han grundade också ett annat järnbruk i Småland, Linnefors i Vissefjärda socken, vilket en annan son, **Gottskalk** (1722–1789) övertog. En praktfull herrgårdsbyggnad från denna tid kvarstår.

Torsbygrenen

Torsby järnbruk med tillhörande bruksherrgård i Fryksände socken

har med viss rätt kommit att betecknas som Schrödrarnas stamgods, i varje fall i Fryksdalen. Kring bruket har tätorten Torsby vuxit upp, den enda i dalens norra del, och det kom att gå i arv i släkten i fyra generationer. Man kan räkna 1694 som brukets anläggningsår, då Johan Schröder (1657–1707), som redan ägde Lindfors bruk, och svågern Johan Carlheim (1661–1701), förvärvade tomten vid Torsbyströmmen.

Efter Johans död 1707 övergick bruket till yngre brodern Carl Gustaf (1672–1720), vilken kan anses som Torsbygrenens stamfader. Då denne gick bort 1720 tillträdde sonen **Carl Gustaf den yngre** (1705–1743) som bruksledare. Dennes son **Olof Denis** (1732–1806), blev den i familjen, som längst kom att residera på Torsby och leda bruket, i drygt 50 år. Han var ingift i prästsläkten Ågren och skildras som en verkligt duglig och human brukspatron. Dock ägde han hela tiden endast halva bruket varvid den andra halvan bytte ägare i snabb takt. Dessa var i regel av den sorten, som systematiskt köpte upp mäng-

der av bruk på ren spekulation. Efter Olof Denis var sonen **Leonard Johan** innehavare av halva Torsby 1806–1814 (en period med brodern **Anders**); släktens siste verkliga possessionat, innehavare även av Vägsjöfors samt av Oleby bruk (i Fryksände).

År 1829 förvärvade grosshandlare A. G. Levgren Torsby bruk i helhet. Schrödersläktens ägande var därmed avslutat.

Klass, status, äktenskap

Det kan ha sitt intresse, att ta Schrödersläktens ställning under bruksepoken i närmare betraktande. I egenskap av bruksägare – och i avsaknad av adelskap – räknades släkten till kategorin ofrälse ståndspersoner. Denna viktiga, växande grupp stod helt utanför det dåtida ståndssamhället och var inte representerade bland de fyra stånden i riksdagen. Den kunde inte göra sin röst hörd och hade svårt att påverka rikspolitiken. Beträffande lokalpolitiken var det förstås annorlunda – där kunde Schrödersläkten och dess medbröder göra betydande insatser.

De ofrälse ståndspersonerna – inom vilka brukspatronerna var den ledande gruppen, övriga var t.ex. grosshandlare, läkare, jurister och andra akademiker – var en kategori på frammarsch under 1700-talet och fram till ständsriksdagens avskaffande 1865. Först vid 1820 års riksdag beslöts, att göra bruksägarna valbara till borgarståndet och vid 1833 års riksdag kunde den förste patronen ta plats där.

Att Schrödrarna var en bruksägarsläkt på uppåtående visar sig inte minst i deras ökande benägenhet att ingå adliga giften. Johan Schröder, patron på Lindfors, inledde trenden ca 1690 genom giftermålet med Maria Hogg, dotter till en adlad ämbetsman på Kammarkollegiet.

Sammanlagt ingick släkten minst fem adliga äktenskap under perioden 1690–1798. Efter alliansen med Hogg följde giften i de adliga ätterna Anckarjell, Carlheim-Gyllensköld, Gyllenspetz samt Ekenstierna.

Fr.o.m. ca 1817 kunde också bruksägande medlemmar av släk-

Torsby herrgård sommaren 2021. Idag kontor för Torsby kommuns socialförvaltning. Bruket var ett fäste för Schrödersläkten mellan 1694 och 1829. Foto: Carl-Johan Ivarsson

ten ikläda sig den då införda brukspatronsuniformen, en stilfull kostymering bestående av frack och byxor i mörkblått kläde samt förgyllda knappar och trekantig hatt.

Präster

Långtifrån alla i Schrödersläkten var engagerade i bruksnäringen. Ej så få hade bedrivit akademiska studier, några i Uppsala, andra i Lund. Dessa blev därefter präster, lantmätare och tjänstemän eller i flera fall officerare, oftast vid Närkes och Värmlands regemente.

Åtminstone fem av släktens medlemmar under 1700- och 1800-talen har varit präster, alla i Karlstads stift. De skildras genomgående som fridsamma och med lätt originell framtoning, verkande i traditionell/konservativ anda. De anses allmänt ha varit effektiva kyrkorådsordföranden och nitiska expeditiönmän, men mindre betydande som predikanter eller själasörjare.

Om någon enskild präst i släkten förtjänar att lyftas fram, borde det kanske vara prosten **Bengt Gustaf Schröder** (1842–1920). Han hade verkligen teologyrket i blodet: på mödernets sträckte sig hans prästerliga anor i Värmland nio generationer bakåt ned till 1500-talet. Han har blivit hågkommen främst som organisatör av det nybildade Glava pastorat samt en skicklig stämмоordförande.

Släktmedlemmarna har ej – delvis av skäl som redovisats ovan – varit verksamma inom rikspolitiken. Däremot har de i viss utsträckning tagit del i kommunalpolitiken på skilda håll, framför allt i Fryksände. Mer än en Schröder har varit ordförande i socken- eller kommunalstämman eller i olika nämnder. Gods- och bruksägare blev dessutom speciellt gynnade genom 1862 års kommunallagar, som gav besuttna många röster att förfoga över vid valen.

Schrödrarna tyckte ogärna ha rört sig utanför Sveriges gränser, med undantag för Norge, där en och annan tillfälligtvis var bosatt. Någon Amerikaemigration att tala om

blev det aldrig. En medlem av Torsbygrenen, **Anders Ulric** (f. 1833), hamnade dock i en exotisk miljö långt från Värmland. Han kom till Egypten, där han tjänstgjorde som hovurmakare hos khediven (regenten/vicekungen).

Barnrikedom och nya bruk

Schrödrarnas äktenskap var i allmänhet synnerligen fruktsamma i äldre tider, även om barnadödligheten höll familjestorleken nere. **Johan G:son Schröder** (1706–1786) på Västanå herrgård i Fryksände är ett gott exempel. Han hade sammanlagt 17 barn i två äktenskap, varav dock flera dog i späda ålder. Olof Denis (1732–1806), bruksheren på Torsby, fick 12 barn (med en hustru). En av sönerna, Anders (född 1758), brukspatron på Väls, fostrade i sin tur 14 barn. Fler exempel kan lätt redovisas.

De stora barnkullarna och släktens fortlöpande utgrening fick till följd en utflyttning från dess kärnområden – Torsby och Lindfors – till andra nejder, i Värmland främst, där släktmedlemmar kunde förvärva eller anlägga nya bruksegendomar. Johan Henriksson Schröder (död 1707) bröt upp från Nyed och kom på 1690-talet till Ransäters socken, där han snart blev förvaltare, senare ägare, till de s.k. Ransätersbruket, egentligen tre hamrar, nedre, övre och mellanhammaren. Dessa hade grundlagts redan på 1640-talet av borgmästaren i Karlstad, Johan Börjesson, med vilken Schrödrarna blivit befryndade.

Schrödersläktens innehav av Ransätersbruket i två generationer blev i stort sett ingen lycklig tid, vilket berodde på att de sällan var ensamma ägare. Bland övriga ägare återfinns släktingar (som Robsahm), medan andra, som Kolthoff m.fl. inte hade släktanknytning. Ägarförhållandena blev med tiden alltmer invecklade, vilket ledde till en härva av ideliga arvstvister, processer och tråtor. Delägarnas andelar kunde säljas, ärvas och uppdelas i oöverskådlig omfattning. Liknande förhållanden var f.ö. rådande på andra värmländska järnbruk vid samma tid.

Efter Johans död blev tre söner samt en svärson intressenter i Ransäter. Sönerna var Svante, Johan Gilius samt Carl, medan en fjärde son Henrik Börje fortsatte på Lindfors och en femte flyttade till Småland (Lessebo). Att en av sönerna, Johan Gilius (1714–1789) var en hetlevrad herre, som t.o.m. gick till handgripligheter mot andra ägare och grannar, underlättade inte förhållandena vid de tre brukten. Slutligen fann Schrödrarna för gott att avyttra sina andelar i Ransäter. Även andra delägare backade ur.

Fr.o.m. 1770/80-talen lyckades släkten Geijer gradvis förvärva alla tre hamrarna. Vid den nedre restes en herrgårdsbyggnad, som nu är känd som ”Geijersgården” – födelseplats för skalden Erik Gustaf Geijer. Bruksdriften nedlades 1883.

Bland övriga Schröderägda järnbruk må nämnas två bruk med snarlika och lätt förväxlade namn: Vägsjöfors i Vitsands socken och Väls, även benämnd Välsfors eller Välsforsen i Fryksände. Vägsjöfors innehades i tre perioder av tre söner till Olof Denis Schröder: Anders, Bengt Ulrik och Leonard Johan i slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Det nedlades 1882, men hade då gått ur släkten.

På Välsfors återfinner vi Anders (ovan) som patron i början av 1800-talet, samtidigt som han en tid var förvaltare på Torsby. Sonen Jan Ludvig fortsatte att nyttja Välsfors som bostad, medan produktionen på bruket överfördes till Torsby. Driften återupptogs av andra ägare, men nedlades slutgiltigt 1823.

Anders Schröders flera decennier långa tid på Välsfors (han var född 1758, död 1834) skildras som en glansfull period. Då utövades där – med hjälp av en talrik tjänarstab – en storartad gästfrihet gentemot släktingar och patronfamiljer från grannbruket. Skildringen stämmer väl in på en vanlig föreställning om det kultiverade sällskapslivet på en värmländsk bruksherrgård, särskilt i Fryksdalen, under den klassiska bruksepoken – med tonvikt på mat, dryck och nöjen.

Stora bruksdöden

Den i värmländsk industrihistoria mångomtalade stora bruksdöden tycks inte nämnvärt ha drabbat Schrödrarna. När den slog till på allvar på 1870-talet, hade släkten redan sålt ut praktiskt taget allt av sina andelar i olika bruk. Släktmedlemmarna berördes dock av att möjligheterna att få tjänster som bruksinspektör och liknande minskade. 1861 fanns ännu 80 stångjärnsbruk. 15 år senare var siffran 48 och 1913 återstod endast sju stycken.

Inga sägengestalter

Medlemmarna av Schrödersläkten förefaller ha varit högst prosaiska och verklighetsförankrade, helt inriktade på arbetsliv, affärer och samhällseliga insatser. Om dem finns inte mycket av mystik, romantik och trolska sägner, sådant som oftast förknippas med värmländsk bruksmiljö. Ingen av dem tycks heller figurera bland förebilderna till de mångomtalade kavaljererna i "Gösta Berlings saga". Torsby är dock omnämnt i "sagan" under namnet Björnidet.

Åtminstone ett undantag från det ovan sagda utgörs av den ryktbara kyrkoherdefruen **Brita Collin** (1756–1842), i folksägnen framställd som en veritabel Pintorpafru, troligen något oförtjänt. Hon var bosatt på Ivägsholms säteri i Ödskölt och gift med kyrkoherden **Carl Gustaf Schröder** i Steneby, Dalsland. Under benämningen "Schrodera" levde hon länge i folkfantasin.

Kända släktmedlemmar

Släktens representanter tycks i hög grad ha föredragit en relativt anonym tillvaro och att verka i det tysta. Man kan dock nämna tre Schrödrar, som gjort sig kända för en bredare allmänhet: författaren och jägaren Gustaf Schröder, operettsångaren Christian Schröder samt idrottsprofilen Kalle Schröder.

*Gustaf Schröder, brukstjänstemän, jägare och författare, släktens mest berömde medlem.
Foto från Svenskt Biografiskt Lexikon.*

Den för allmänheten mest kände släktmedlemmen, **Gustaf Schröder** (1824–1912) blev legendarisk redan i livstiden. Han gjorde karriär som brukstjänstemän och verkade på olika bruksorter i Värmland. På fritiden ägnade han sig huvudsakligen åt jakt och fiske och det är dessa jaktäventyr, samt motiv ur brukslivet han skildrat i ett 25-tal böcker, som nådde utomordentlig popularitet. Hans mest kända bok, "En bruksbokhållares minnen" från 1892 anses ha stort kulturhistoriskt värde och utkom i en ny upplaga så sent som 1978.

Under första hälften av 1900-talet framträdde **Christian Schröder** (1886–1974), känd framför allt som operettsångare, men även som skådespelare (medverkade i ett tiotal filmer), regissör och kompositör. Hans brorson **Karl (Kalle) Schröder** (1913–1982) räknas som Sveriges förste internationellt betydande tennisspelare, inte minst känd för att han ett antal gånger uppträdde som dubbelpartner till den tennisenusiastiske Gustav V. Själv blev Kalle Schröder kallad "wienerbröds-kungen" p.g.a. sin faiblesse för bakverk.

Minnen av Schrödersläkten

Minnen av Schrödersläktens liv och verksamhet finns på ett flertal platser i Värmland (och Småland). Framför allt gäller det industriminna: herrgårdar (nu ofta pensionat), inspektorsbostäder och enstaka rester av smedjor och andra bruksbyggnader finns i många fall kvar.

Torsby är det brukssamhälle som mest kommit att förknippas med Schrödrarna. Här har byggts upp ett intressant friluftsmuseum, hembygdsgården Kollsberg, dit man flyttat och återuppfört ett 20-tal kulturhistoriska byggnader, bl.a. en komplett smedja samt en smedsbostad, vilka båda torde ha funnits under Schröder-epoken.

Program hösten 2021?!?!?

På denna tidnings baksida skulle vi gärna vilja fylla med ett fullskaligt program för vår förenings verksamheter, både i Karlstad och runtom i Värmland.

Men när detta skrives i mitten av augusti så är den pandemiska osäkerheten fortsatt stor och styrelsen har beslutat att avvakta med programverksamheten.

Även om vi inte kommer igång med fysiska möten i Karlstad, så hoppas vi dock kunna presentera några föreläsningar via Zoom. Precis som i våras alltså, som blev mycket uppskattat.

Vi hänvisar alltså tills vidare till vår hemsida Värmlandsrötter och vår Facebooksida för höstens program.

Dödsdomar och avrättningar för trolldom i Värmland¹

av Lars Erik Westlund

I början av 1670-talet anklagades vid Fryksdals häradsrätt några kvinnor för Blåkullafärder och umgänge med djävulen, men utan att något världsligt straff utdömdes. Omständigheterna i målet föreföll såpass oklara att det i stället lämnades under "Guds dom". Bland vittnena märktes en ung dalkulla i tjänst i häradet och målet hade därmed kanske ett visst samband med den våg av dödliga trolldomsprocesser som sköljde över delar av Sverige vid denna tid, däribland Dalarna. Nya anklagelser i Fryksdalen om resor till Blåkulla tillsammans med barn i början av 1680-talet utmynnade däremot i friande domar för de utpekade medan den cirka 15-åriga flicka som fabricerat lögnerna ådömdes böter, som i brist på medel sonades med kroppsstraff. Betydligt mer omtalad är den utdragna och isolerade processen mot "Kapten Elin" på Värmlandsnäs och hennes medåtalade i början av 1720-talet. En ung flicka fabulerade om sin samvaro med Satan tillsammans med ett tiotal kvinnor av vilka några besannade flickans uppgifter som en följd av den psykiska press och de pinliga förhör som de utsattes för. Hotande dödsstraff avvärjdes i högre instans men flera av de lagförda kvinnorna ådömdes i stället annat straff: risslitning och, för ett par av dem, därefter förvisning.

Också den antagligen slumpmässiga anhopningen av allvarigare trolldomsfall i Värmland redan under 1600-talets första decennium har i viss mån noterats i litteraturen. Utgången i de flesta av dessa mål är inte känd men för tre av de åtalade, Mats i Oleby i Fryksände, Britta i Våle i Ekshärad och Per Amundssons hustru i Herrhult i sedermera Kroppa socken, gav Karl IX order om nya förhör i sitt utlåtande i november 1608. I varje fall i fråga om Mats i Oleby skulle det ske under medverkan av bö-

deln, vilket alltså innebar någon form av tortyr. Mats uppgavs vid tinget i Fryksdalen 1607 ha genom trolldom bragt om livet Jon i Bada, som påtalat att Mats tidigare hade stulit en gryta av honom. En annan man, sin kusin Jöns i Oleby, ansågs Mats genom sina konster ha gjort till krympling, tydligen som en hämnd för att Mats några år tidigare (år 1600) hade blivit dömd till dryga böter och uppenbar kyrkoplikt med risslitande vid samtliga då fyra kyrkor i pastoratet för att ha begått dubbelt hor med mannens hustru (även kvinnan skulle undergå detta straff). Till följd av sina trollkonster och sina stölder hade Mats blivit bortjagad först från Fryksdalen och sedan från Östra Fågelvik, varefter han begett sig till Grava där han likaså hade ådragit sig missnöje. Om Britta i Våle sades vid tinget i Älvdals härad 1607 att hon lovat en man ont, varpå denne, Trond ("Tron") i Månäs i Norra Ny, strax hade insjuknat och dött. Om Per Amundssons hustru i Herrhult berättades vid tinget på Värmlandsberg samma år att hon var beryktad för trolldom men utan att några detaljer härom intogs i domboken.

Ytterligare ett mål av detta slag som kungen underställdes vid denna tid gällde Kerstin i Stackerud i Ekshärad, men vari hennes trolldom bestod anges inte och någon dom i målet är inte känd. En friande dom kan däremot konstateras för Anders i Skälstabacken i sedermera Lungsunds socken. På tinget på Värmlandsberg 1608 väjde både nämnden och tingsmenigheten Anders och hans hustru för anklagelser om trolldom, och hans granne Jöns, som några år tidigare hade väckt åtal mot Anders för att vara en trollkarl, medgav nu att varken han eller hans hustru hade "förnummitt någott ont" av honom. Därför frikändes Anders medan grannen bötfälldes för obevisat käromål.

Nästan inte alls beaktad är däremot en avrättning som bevisligen har verkställts i Värmland för trolldom. Fallet, från 1575, förtecknas i Bengt Ankarloos katalog över trolldomsfall t.o.m. 1614 (året för hovrättens tillkomst) i hans avhandling om trolldomsprocesserna i Sverige (1971), men med anmärkningen "osäkert".

Ankarloos källa torde vara längden över kronans andel av sakören (böter) i Västersysslet 1575. I den upptas fyra kor, två bockar och fyra getter som hade gått till skövling (förverkats) efter en inte namngiven kona "som wartt bränt". Om anledningen till bålstraffet sägs ingenting i denna notis, varför det kan förefalla vara "osäkert" om det utdömts för skadlig trolldom – bålbränning kunde komma ifråga även för kvinnor som begått mord, tidelag och grövre former av incest. Andra noteringar i räkenskaperna skingrar dock alla tvivel.

Allmogen var skyldig att leverera bränslet till bålbränningar. Enligt tillägg som har gjorts till några handskrifter av den yngre landslagen (Kristoffers landslag) ålåg det "huar bonde" i häradet där avrättningen skulle ske att på sin egen skog hugga ett lass ved och frakta den till bålet eller i annat fall böta 3 mark. I det här aktuella målet påfördes emellertid samtliga fem häradar i dåvarande Västersysslets fögderi ved till avrättningen. Fyra av häraderna – Gillbergs, Jösse, Nordmarks och Älvdals häradar – löste dock pålagan med att i stället hugga veden till hertig Karls bruk i Bro (nuvarande Kristinehamn), och möjligen var orsaken till att hela fögderiet påfördes leverans av bålbränsle endast ett sätt för hertigen att öka mängden gratisved för eget behov; alltsedan "företagarfursten" hade tillträtt sitt

hertigdöme tvingades hans undersåtar att som skatt utöver de ordinarie pålagorna bidra med ved, arbeten och annat till hans olika anläggningar. I det återstående häradet, d.v.s. Fryksdals härad, utgjordes veden däremot till det ursprungliga ändamålet. Här brändes kvinnan, ”Eenn trolkona”.

Den avrättade kvinnans efterlämnade två bockar och fyra getter drevs sannolikt till Bro medan de fyra korna byttes bort eller tillfördes andra av hertigens gårdar. Långt senare, vid någon revision i samband med att bruket och gården i Bro avvecklades i mitten av 1580-talet, fann man att allt vad som beslagtagits inte hade blivit bokfört. En tidigare fogde vid Bro förklarade i en skrivelse att han av sin kollega i Västersysslet visserligen mottog några persedlar efter kvinnan men att dessa föremål var såpass fördärvade att han inte hade funnit det nödvändigt att redovisa dem. Även i detta intyg omtalas den avrättade som ”enn [Tr]ull Quina som bleff brenndh”. Nu rättades misstaget till och i räkenskapen för år 1586 infördes som en inkomst även några sängkläder (ett gammalt räckebolster, ett åkläde, ett hyende) och en utsliten kopparkittel om 8 mark.

Samma år som bålet brann i Fryksdalen tycks även en kvinna i sedermera Borgviks socken i Grums härad ha avrättats för en likartad gärning. I 1575 års saköreslängd för Östersysslet upptas en ox och en ko av Britta i Borgvik som ”bruckade Affguderidh”. Noteringen följs av uppgiften: ”Och wttfeste huar man” i Grums härad 4 mark, sammanlagt 340 mark. Tydligt hade sammanskottet samband med Britta i Borgvik. Vid denna tid förekom det att en kollektiv gåva kunde lösa en dödsdömd person från bålbränning till ett annat dödsstraff. Anledningen till dessa sammanskott kan ha varit besväret med vedleveranserna men också fruktan för röken från bålet – denna ansågs kunna förorsaka missväxt och hårda år där den drog fram. Troligen hade häradsborna genom sitt rundliga bidrag till hertigens räntekammare löst Britta från bålbränningen till ett annat avrättnings sätt. De redovisade

kreaturen skulle därmed ha gått till skövling efter henne.

I räkenskapen för Östersysslets fogderi 1616, avseende räkenskapsåret Johannes (midsommaren) 1616–Johannes 1617, upptas en utgift på 16 daler till skarprättaren för att han avrättat fem missdådare, därav ”3. Trolkärtinger”. Räkenskapen innehåller inga närmare upplysningar om dessa kvinnor och deras påstådda brott, och det tycks inte heller finnas någon annan källa till dessa rättsfall. Frånsett protokollen upprättade vid några räfsteting i landskapet 1550 har värmländska domböcker bevarats fr.o.m. år 1600, men serien har luckor för vissa år under seklets första decennium och för hela perioden 1611–17.² Källäget är mindre gott även vad gäller änkedrottning Kristinas korrespondens, som har bevarats endast i ringa utsträckning. Det var säkerligen hon som hade avkunnat de slutgiltiga domarna i dessa mål i egenskap av förmyndare för sin son hertig Karl Filip – först med hans fränfalle 1622 kom domarna i grövre brottmål från de landsdelar som utgjort hans därmed indragna furstendöme att i stället underställas Svea hovrätt. Värmland överfördes därefter, drygt tio år senare, till den nyinrättade Göta hovrätt.

Till notisen om arvudet för avrättningen av de fem missdådarna ansluter räkenskapens redovisning av 6 mark i tärepennningar till två fogdekarlar som hade hämtat skarprättaren. Av räkenskapen för Karlberg (kungsgården i Karlstad) framgår att skarprättaren hörde hemma i Örebro – bödeln där nyttjades redan på 1570-talet också i Värmland – och att han under året hade befunnit sig på Karlberg ”opå åtskillige tijder” i sammanlagt åtta dagar. Enligt samma källa hade en mandräpare avrättats i Karlstad, vilken kan ha varit en av de två övriga missdådarna som bödeln avlivat enligt noteringen i räkenskapen för Östersysslet. Den andre var kanske den man som under flera veckor samma räkenskapsår satt fängslad i fängkistan i Nykroppa för tidelag (bolat med en ko), ett allvarligt brott som i all-

mänhet kunde sonas endast med livets förlust.

På tinget i Fryksdals härad i augusti 1638 förekom ett trolldoms-mål i vilket det som en försvårande omständighet för den tilltalade, Håkan i Vadje i Fryksände, anfördes att en svägerska till honom (hustruns syster) hade blivit ”brändh, för Trulldom”. Tidsavståndet förefaller tala emot att det var bålbränningen i samma härad 1575 som därmed åsyftades. Antagligen avsågs i stället en annan, senare avrättning för trolldom, möjligen en av dem som skedde 1616 (Fryksdals härad hörde 1575 till Västersysslet, men 1616 till Östersysslet).

Ännu ett fall i det i dessa sammanhang mycket framträdande Fryksdals härad utmynnade i en dödsdom för trolldom. Vid vårtinget i häradet 1733 erkände den drygt 30-åriga Olof Jönsson i Mølnerud i Fryksände att han som hämnd för lidna oförrätter ”skämt” (med trolldom fördärvat) flera hästar som tillhörde hans ovänner genom att bl.a. läsa Fader vår baklänges och förbanna Gud, något han lärt sig i sin ungdom av en gammal kvinna i Bada. Under återopande av bl.a. 2 Mos. 22:18 (som ingick i landslagens appendix med utdrag ur Moseböckerna) och Högmålsbalken 6 kap. landslagen dömde häradsrätten Olof Jönsson till döden för trolldom.

Domen underställdes i vederbörlig ordning högre instans, men i motsats till häradsrätten tog Göta hovrätt endast fasta på de hädiska eder som Olof Jönsson uttalat i samband med sina konster – hovrätten satte tydligt ingen tilltro till den effekt som dessa påstods ha haft. Olof Jönsson dömdes därmed i stället för blasfemi med hänvisning till bl.a. 3 Mos. 24:16 (likaså citerat i landslagens appendix) och 1687 års stadga om eder och sabatsbrott 6 §. Brottets grova karaktär – ederna hade t.ex. inte utslungats i hastigt mod eller i berusat tillstånd – medförde att dödsstraffet kvarstod: Olof Jönsson skall halshuggas och hans kropp nedgrävas på avrättningsplatsen.

Hovrätterna hade 1714 (formellt) återfått möjligheten att genom s.k. leutation ådöma ett annat, mildare straff än vad lagen föreskrev, men då målet mot Olof Jönsson avsåg ett *Crimen Læsæ Majestatis Divinæ*, brott mot Gud, hänsköts det till Kungl. Maj:t, som emellertid i sin resolutionlämnade hovrätten ”frije händer, öfwer förber:de brottmåhl så att sluta och dömme, som målets omständigheter medgifwa, och J på Edre Samweten taga kunne” lämnade hovrättens ledamöter ”frije händer, öfwer förberörde brottmåhl så att sluta och

dömme, som målets omständigheter medgifwa, och J på Edre Samweten taga kunne”. Målet återremitterades därmed för avgörande till Göta hovrätt, som i sin dom 3 juli 1733 inte fann någon anledning att utdöma annat straff än vad lagen påbjöd. Hovrätten konfirmerade därmed sin tidigare dödsdom.³

Olof Jönsson dömdes vid Fryksdals häradsrätt till döden för trolldom, men slutade sina dagar som livdömd hädare. Dödsstraff för smädande av Gud, då inga för-

mildrande omständigheter förelåg, stadgades också i den för hela Sverige (både stad och landsbygd) gemensamma lag, som efter många års förarbeten antogs vid 1734 års riksdag och som trädde i kraft två år senare. Medan straff för vad som betecknades som trolldom helt borttogs genom 1779 års reformering av straffrätten⁴ var hädelse straffbelagt t.o.m. 1970, fr.o.m. 1949 i egenskap av ”brott mot trosfrid”. Dödsstraffet för hädelse hade (formellt) avskaffats först med 1864 års strafflag.

1 Artikeln bygger huvudsakligen på min bok *Brott och straff i Värmland under 1500-talet* (2018), s. 179–183, där källorna anges.

2 Fr.o.m. 1621 och framåt föreligger domböcker för hela landskapet (för de första åren som s.k. renovationer), men i några häradsrättsarkiv ingår ännu äldre domböcker: Gillbergs härad 1618–20, Näs härad 1619–20 och Väse härad 1620.

3 Häradsrättens rannsaking och dom refereras i Gunnar Almqvist, *Sammandrag av Fryksdals härads domböcker 1726–1740* (1998), s. 300 f. (1733 vt:54). Hovrättens och Kungl. Maj:ts utslag i Göta hovrätt B II A:37 (nr 43) och Göta hovrätt E I AC:10 (nr 32), Landsarkivet i Vadstena. Se även Per Sörlin, *Trolldoms- och vidskepelseprocesserna i Göta hovrätt 1635–1754* (1993), s. 68, 102.

4 Däremot kvarstod straff för spådomskonst, signeri och ”annor vidskepelse”, som i 1864 års strafflag uttryckligen likställdes med bedrägeri.

Ur andra medlemsblad

Värmlänningar

Näverluren 2021:1 (Värmlands Hembygdsförbund): Axel Nordfälts tid som augustinapastor i Wisconsin av *Alf Brorson*. Gruvorna vid Finnshyttebergfältet av *Jan Kruse*. De ligger i Färnebo socken.

Näverluren 2021:2 (Värmlands Hembygdsförbund): S/S Freja af Fryken av *Ing-Britt Bergström*. Axel Nordfälts ungdomstid i Nordamerika av *Alf Brorson*. Kolgården i Skived av *Gunnel Johansson*. En gruvpiga omkom av *Elisabeth Thorsell*. Handlar om Brita Eriksson från Haborshyttan i Färnebo som omkom 1856 i Finnsmossens gruva i Nordmark.

Roten nr 152 (Skelleftebygdens Släktforskarer): Är du ”släkt” med Ebba Andersson? Skidåkaren Ebba Andersson är född 1997 i Delsbo men hennes farmors mors föräldrar var födda i Södra Ny respektive Tveta. Se vidare Värmlandsrötter.

Slekt og Data 2021:1 (Slekt og Data): To fotografier av *Bodil Iversen*. Om Anna Karoline född 1875, vars far Johannes Jansson flyttade från Gillberga till Nes i Romerike.

Strödda Annotationer nr 65 (Släktforskarblad för Örebro län): Astrid Lindgrens anor från Örebro län av *Stefan Nilsson* med utgångspunkt från antavlan på Rötter. Morfars farfars mors föräldrar var födda i Karlskoga.

Värmländsk kultur 2021:2 (Föreningen Värmländsk Kultur): Tema-nummer om farsoter, bl.a. Ordination vila och frisk luft (om lungsot) av *Stig Andersson*, Koleran knäckte Karlstad av *Per Henrik Magnusson*, I virusens våld av *Rolf Ahlén*, Epidemierna tog barnen av *Staffan Svanqvist*, Drabbade av spanska sjukan av *Stig Andersson*, samt Moteld! av *Olle Wik*.

Västanbladet 2021:1 (Göteborgs-regionens Släktforskarer): Kortfattat

om sex Edmansläkter med Dalslandsanknytning av *Björn Edman*, bl.a. om Jonas Bryngelsson Edman, född 1821 i Bolstad. Han blev hemmansägare i Norra Segerstad och hade sonen Frans Edman (1861-1901) som var fotograf i Karlstad.

Andra

Släktforskarer 2021:1 (Helsingfors Släktforskarer r.f.): Archion – Evangelische Kirchenbücher Online av *Peter Ragnvaldsson*. Identitetsbyte – släktforskarers vargrop – Vem var Michel Wikström? av *Tony Kronqvist*.

Västanbladet 2021:1 (Göteborgs-regionens Släktforskarer): Att släktforska i Göteborg av *Per Clemensson*.

Missionshusen – en del av Värmlands historia

av Carl-Johan Ivarsson

I nästan hela Värmland finns de. Gärna rödmålade, ibland förväxlingsbara med bostadshus eller skolor, ibland tydligt sakrala med spetsbågiga fönster men oftare mycket enkla byggnader. Ungefär 100 av dem används för sitt ändamål ännu idag, men oftare är de idag fritidshus, bostadshus, bystugor eller bara förvaringslokaler.

Jag talar om missionshusen och de andra frikyrkobyggnaderna som byggts sedan mitten av 1860-talet. I Värmland finns det fler än 700 byggnader som byggts av låg- och frikyrkliga rörelser. De allra flesta i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Men enstaka byggdes ända in på 1950-talet och efter det har frikyrkor byggts i städer och tätorter.

Under drygt tre år har jag tillsammans med min gode vän, släkting och kollega Henrik Olsson ägnat en betydande del av fritiden att utforska dessa hus. Vi har genomkorsat Värmland och besökt missionshus i alla Värmlands socknar, utom tre.

För de finns i nästan överallt, från Eskilsäter i syd till Norra Finnskoga i norr, från Östervallskog i väst till Karlskoga i öst. Det är bara Nyskoga, Bogen och Gåsborn som aldrig haft några missionshus. Men där har funnits mis-

sionsföreningar och baptistförsamlingar, så alla socknar är omnämnda i den bok som kommer i höst.

Vi smygstartade egentligen vårt projekt redan 1999, när vi dokumenterade några av missionshusen i Säffle kommun. Eller ännu tidigare – 1994, när vi dokumenterade missionshuset Betlehem som stod inför rivning i Säffle. 2016 var vi gästredaktörer för ett nummer av Värmländsk kultur med detta tema.

Andra har gått före oss. Liknande inventerings- och dokumentationsprojekt som vårt har gjorts i t.ex. Jönköpings län, Västra Götalands län, Stockholms län och Uppsala län. Ibland har samfundet själva dokumenterat sin historia, ibland har länsstyrelserna intresserat sig för saken.

Det finns också en hel del konsthistorisk och kyrkohistorisk forskning som varit relevant för vår uppgift. Liksom en mångfald av jubileumsskrifter av varierande kvalitet.

Det första missionshuset invigdes i Marieberg på Ölme allmänning 1864. Så kom fler: Kristinehamn, Lungsund... Ännu på 1950-talet byggdes missionshus på landsbygden, som t.ex. i Ås i Eda eller Säldebråten i Frykerud.

Värmland blev ett tidigt fäste för den väckelserörelse som utgick från Svenska kyrkan och den lutherska läran och som brukar kallas den nyevangeliska rörelsen. Som ett sammanhållande organ bildades 1865 Värmlands Ansgariiförening, som var knuten till Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS), men som 1878 lämnade EFS och anslöt sig till nybildade Svenska Missionsförbundet. Men EFS kom också att leva kvar i Värmland.

Den andra huvudfåran inom väckelsen fokuserade på de troendes dop i vatten och kallas för baptismen. Baptistförsamlingarna var starkast öster om Klarälven. Dessutom fanns framför allt i städer, bruksorter och i sydöstra Värmland (Visnum och Nysund) även metodismen. Frälsningsarmén etablerade sig också, framför allt i tätorterna.

Från 1910-20 kom också Pingströrelsen att beröra Värmland. Här byggdes åter nya lokaler, både i städer och på landet.

Vi känner alltså till mer än 700 hus: missionshus, kapell, kyrkor, predikolokaler och sommarhem som byggts och i de flesta fall ägts av dessa rörelser. Vi har lokaliserat alla som finns kvar – inte alltid så lätt och dokumenterat dem fotografiskt. Vi har sökt bilder efter de som försvunnit. Vi har också studerat litteratur och arkivhandlingar, och intervjuat sakkunniga.

Allt detta kommer med i vår bok: Väckelsens hus i Värmland, som ges ut i samarbete med Votum Förlag.

Vi räknar med att boken skall vara klar i mitten av november månad. Vi återkommer med detaljer om boksläpp och liknande i vår projektblogg: <https://vackelsensvarmland.wordpress.com/>

Om ni är intresserade av boken går det bra att maila mig: ivarsson.carljohan@gmail.com

Låbbyns missionshus i Silbodal såldes våren 2021. En avslutningsgudstjänst ägde rum söndagen den 27 juni. Foto: Carl-Johan Ivarsson

Genealogiska svårigheter kring släkten Lilljebjörn

av Anders Klarbring

Min första kontakt med släktforskning i någon form var omkring 1979 när pappa blev kontaktad av farmors tremänning, folkskolläraren och hembygdsforskaren Folke Sjöman (1901–1982), bördig från Rud i Kila. Den direkta anledningen till kontakten var att Folke hade genomfört en omfattande släktforskning om våra gemensamma anor i släkten Lilljebjörn. Han hade satt samman en handskriven text med rubriken "Lilljebjörnska släkten" som nu översändes till släktingarna i Åmål. Jag kommer ihåg att jag noterade att det var en spännande historia som handlade om både dråp och "nästan" adelskap. Men sedan hamnade min kopia i en byrålåda i 30 år tills jag mer eller mindre av en slump började släktforska på egen hand för drygt 10 år sedan. Folke Sjömans släktutredning blev då en spännande utgångspunkt. Men även som färsk släktforskare kunde jag konstatera att källredovisning helt saknades. Ett mål blev därför att försöka hitta primärkällor för rena faktauppgifter och om möjligt hitta indikationer på att de mera målande delarna av framställningen var sannolika. Detta har emellertid inte varit helt igenom genomförbart: jag kan nu konstatera att vissa delar av historien troligen har muntligt ursprung, eller bygger på andrahandsuppgifter där jag ännu inte lyckats hitta ursprungskällan. I tillägg har jag med tiden hittat andra uppgifter om personer med namnet Lilljebjörn vars genealogier förblivit osäkra och några av Folke Sjömans hypoteser har fått överges. På det hela taget har min forskning om släkten Lilljebjörn knappast nått en slutpunkt, men jag har ändå känt att vissa delar är lämpliga att presentera i ett lite bredare sammanhang. Inte minst med hopp om att en och annan ny uppgift på så sätt kan se dagens ljus.

Släkten Lilljebjörn har presenterats i Svenska Släktkalendern och

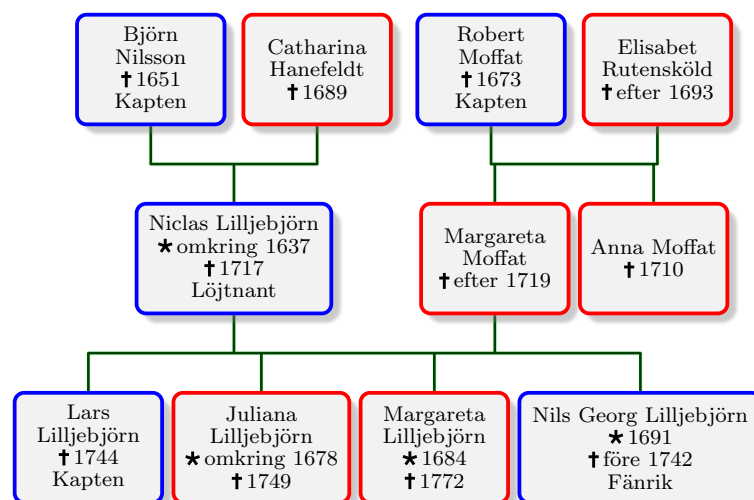
dess föregångare Svenska Ättartal åren 1892, 1912, -13, -17 och -27. Dessa publikationer behandlar dock bara delar av släkten och fokuserar på en släktgren som har kopplingar till Odenstad herrgård i Gillberga, där Erik Gustaf Geijer är ingift och där släktmedlemmarna tillhör en herrgårds- och officersklass. I denna artikel har jag i kontrast till detta valt att i huvudsak lyfta fram några intressanta genealogiska frågetecken från en gren av släkten som inte redogörs för i Svenska Släktkalendern och där man ofta varit bonde, sadelmakare och murmästare. Förutom att de rent genealogiska utmaningarna är större i denna gren är en anledning till detta val att de personer som i nutid bär namnet Lilljebjörn nästan uteslutande härstammar från denna sadelmakar- och murmästargren. Dock är det nödvändigt att starta redogörelsen med en komprimerad presentation av den mera utforskade herrgårds-grenen.

Herrgårdsgrenen

I Svenska Släktkalendern och Svenska Ättartal hittas som nämnts i inledningen en redogörelse för Lilljebjörns släkten i årgångarna 1892, 1912, -13, -17 och -27. Som anpar anges där Björn

Nilsson, död 1651, och Catharina Hanefeldt. Som enda barn till dessa makar nämns Nils Lilljebjörn, död 1717, gift med Margareta Moffat. Denne Nils (i källorna ofta kallad Niclas) anges ha två söner: Nils, fänrik, (ofta benämnd Nils Georg och döpt Niels Jurgen) och Lars, kapten. Som sannolik dotter nämns också Margareta Lilljebjörn, gift med Jonas Blankenfjell. Vid Gillbergas häradsrätt 1715 anges Johan (sic!) Blankenfjell vara måg till Niclas Lilljebjörn, så detta släktskap kan med säkerhet bekräftas.¹ Vidare sägs i Svenska Ättartal att "mähända" är Berndt Lilljebjörn ytterligare en son till Niclas, men, som jag kommer att diskutera nedan, är detta inte troligt. De ovan beskrivna släktskapen kan ses i Släkttavla 1, där också ytterligare säkerställda familjemedlemmar inkluderats. I synnerhet kan nämnas Anna Moffat som faktiskt med stor sannolikhet visar sig vara gift med just Berndt Lilljebjörn.

I Svenska Släktkalendern 1912 har i förhållande till framställning 1892 en ingress fogats till presentationen av Lilljebjörnska släkten. Här ges några intressanta påståenden som tyvärr bara delvis har kunnat beläggas med samtida käl-

Släkttavla 1: Kända släktskap från Svenska Släktkalendern, med några kompletteringar.

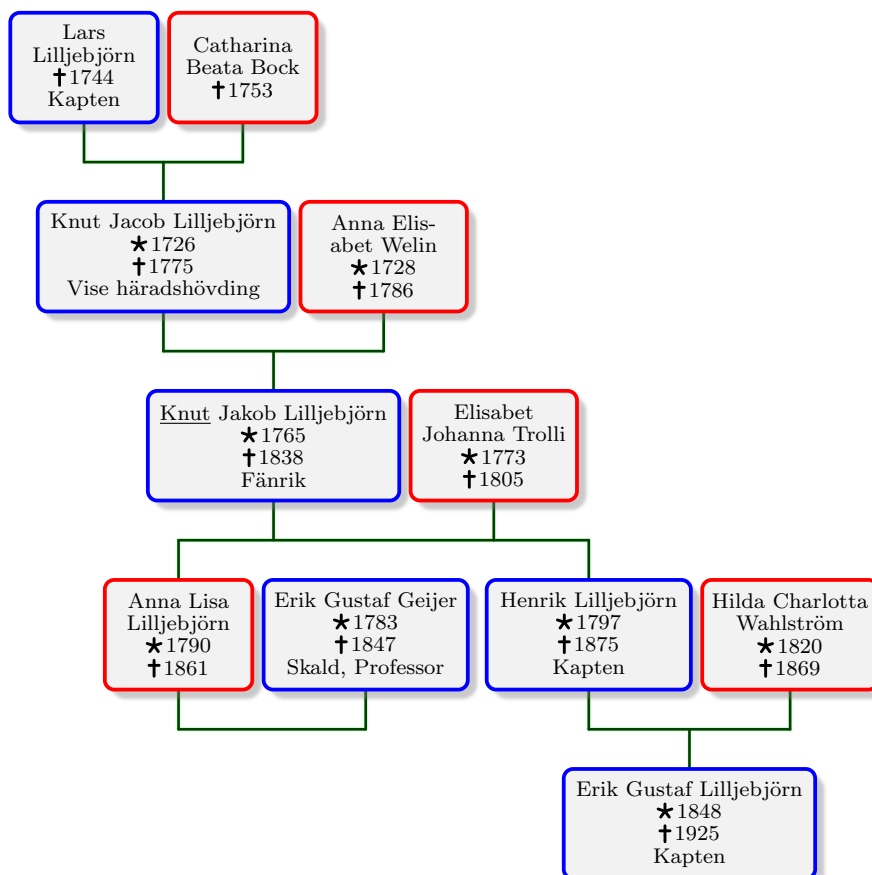
lor. Det sägs att släkten har "uppgivits" härstamma från Livland. Detta kan möjligen ha att göra med att Elisabet Rutenskölds mor Catharina Wagner enligt Elgenstierna stammar från Livland? Vidare finns meningen "Han fick av konung Carl X löfte "om adeligt stånd och förmåner, men under en resa till Stockholm att vinna fullbordan deraf wardt uti Arboga stad genom döden afgången". Varifrån den inre citeringen är hämtad vore onekligen spännande att veta men jag ännu inte kunnat lokalisera den. Meningen upprepas i Svenska Släktkalendern 1913 men har i 1917 och 1927 års upplagor ändrats till "Han fick av pfalzgreven Carl Gustav (sedermera Carl X Gustav) löfte "[...]" Anledningen till ändringen borde vara att Karl X Gustaf blev kung efter att Björn Nilsson avlidit. Påståendet att Björn Nilsson skulle ha dött under resa till Stockholm för att vinna bekräftelse på sitt adelskap återfinns också både i artikeln om Knut Lilljebjörn (1765–1838) i *Svenskt biografiskt lexikon*² och i Nordensvans *Värmlands regementes historia*.³ Den senare är utgiven 1904, alltså före de övriga skrifter där detta anges. I Nordensvan finns också dödsdatum angivet till 16 september 1651, vilket bekräftas i mönsterrullor från 1652.⁴

Påståendet att Björn Nilsson lovat adelskap har alltså inte kunnat bekräftas. Vad som däremot är klart är att han för lång och trogen krigstjänst, där han blivit "illa kwest och sargat", via kungligt brev från drottning Kristina den 30 maj 1650 erhåller att antal hemman i Gillberga och Värmskog "att niuta, bruka och behålla under adelig höghet i sin lofztid och hans hustros Enkiostånd"⁵. Att under 1600-talet på detta sätt få adlig frihet på fast egendom i sin livstid är dock inte samma sak som att bli adlad.⁶ En månad efter att Björn Nilsson avlidit skriver drottning Kristina ytterligare ett brev, nu till hans änka Catharina Hanefeldt, där villkoren i det

första brevet förbättras så att donationerna och den adliga friheten från det första brevet nu skall gälla inte bara änkan utan även de manliga bröstarvingarna och deras arvingar i sin tur.⁷ Båda dessa brev finns i flera avskrifter i Biographica-samlingen på riksarkivet, numera digitaliserade. De finns också avskrivna på Anbytarforum Lilljebjörn, där ytterligare några intressanta brev från Biographica-samlingen diskuteras. Det framgår

med dessa brev, som kommer att ha betydelse i resonemanget kring Berndt Lilljebjörns släktskap nedan, är att det i breven tydligt framgår att Lars Lilljebjörn är Niclas äldste son.

I släktavla 2 visas några av Lars Lilljebjörns – Björn Nilssons sonson – efterföljande. Knut Lilljebjörn (1765–1838), vars biografi kan hittas i *Svenskt biografiskt lexikon*, är känd som professor Erik

Släktavla 2: Kända personer och släktskap inom Lilljebjörnska herrgårdsgrenen.

att vid Karl IX: s reduktion får Niclas Lilljebjörn behålla donationshemmanen i Gillberga men inte i Värmskog och donationen gäller inte längre för nästa generation.⁸ Efter Niclas död den 19 februari 1717 skriver Lars Lilljebjörn till kung Karl XII (två brev finns i Biographica-samlingen) och ber att hans mor Margareta Moffat ska få behålla donationerna i sin livstid.⁹ Ett brev riktat till drottningen från Margareta själv med samma önskan finns också bevarat.¹⁰ Detta brev är odaterat men bör härröra från Ulrika Eleonoras regerings-tid. En viktig notering i samband

Gustaf Geijers svärfar och som ägare av Odenstad herrgård i Gillberga. Han hade utpräglade litterära och musikaliska intressen. Erik Gustaf Geijer skriver om sin svärfar "Han spelade violincell som ingen annan i Sverige och var en av de mest begåvade personer jag mött". Trots detta var han enligt dottern Anna Lisa ingen god ekonom eller jordbrukare och tvingades så småningom lämna Odenstad. Henrik Lilljebjörn (1797–1875) – Knut Lilljebjörns son – gav 1862 ut sin fars nedskrivna minnesbilder under titeln *Hågkomster af forna dagars tän-*

kesätt, seder och bruk i min födelseort samt 1865 sina egna *Håskomster från ungdomen*. Erik Gustaf Lilljebjörn (1848–1925) – son och sonson till Henrik och Knut – var också litterärt begåvad och är känd för sina upptecknade ”Skolminnen” från Karlstad.

Sadelmakar- och murmästargrenen

Bernt Lilljebjörn kan betraktas som sadelmakar- och murmästargrenens anfader. Han dör i Vässby i By socken 17 december 1723 med angiven ålder 64 år, men är sparsamt förekommande i källorna. Första gången hans namn dyker är 1691 då han dels noteras i mantalslängden under Vässby som ”Berent Lilliebörn, adelsman”, dels är nämnd i dödboken i By den 28 juni genom noteringen ”Begrofs Berns Liellebiörns dödfödda son”. Han har vidare hittats som dopvittne i By två gånger, noterats i mantalslängden ytterligare en gång under Vässby 1704 där han benämns ”frelseman”, nämnts i vigselboken när han gifter sig (mycket sannolikt, andra gången) 1712, i dopboken när barn föds 1712 och 1718 och en gång i Näs härads dombok, detta vid vårtingen 1698. För en person som av sin samtid verkar betraktas som tillhörande ett högre samhällsskikt måste detta betraktas som ett mycket svagt avtryck i källorna. Hans namn skrivs i de funna källorna Bärn (x4), Berent (x2), Berns, Berendt, Bären och Bärnns. Här noteras att namnet således aldrig skrivs Bernt. Däremot är Berntsson och Berntsdotter vanliga patronymikonformer hos Bernt Lilljebjörns barn i det (sannolikt) andra giftet och jag har därför valt Bernt som normaliserat namn. Detta är dock inte okomplicerat som kommer att visa sig nedan.

Den enda gång Bernt Lilljebjörn förekommer i Näs eller Gillbergas häradsrätter är som ovan noterats vid vårtinget 1698, där vad som får betraktas som ett obetydligt mål om en förkommen ko avhandlas.¹¹ Den centrala pusselbit som ges är dock att saken framställs av fänriken Göran Moffat på sin svåger Berendt Lilliebörns vägnar.

Göran Moffat är gift med Ingrid Beata Roos av Hjälsäter, men inget tyder på att Bernt är gift med en syster till Ingrid Beata. Däremot kan Bernt vara gift med en syster till Göran Moffat. Mera specifikt med **Anna Moffat**, död i Vässby och begravd 10 oktober 1710 med angiven ålder 50 år. Förutom att Bernt måste vara gift med en syster till Göran Moffat och ingen annan kandidat än Anna Moffat är känd, är två andra omständigheter som pekar mot ett sådant gifte att: 1) Bernt uppges i mantalslängden 1691 och 1704 vara bosatt i släkten Moffats sätesgård Vässby, där han också gifter sig andra gången och bor fram till sin död; och 2) han gifter om sig 14 mars 1712 – omkring ett och ett halvt år efter Anna Moffats död. Andra hustrun är **Margareta (Maria) Ersdotter**, död 1 mars 1752 i Vässby av hetsig feber och med angiven ålder 98 år. Ytterligare belägg för att Anna Moffat bör vara Bernt Lilljebjörns första hustru läggs till nedan då vi diskuterar detta pars sannolika barn.

Anna Moffat är troligen i en svår situation då hon sannolikt omkring 1690 gifter sig med Bernt Lilljebjörn. Vid Näs härads höstting 1685 behandlas ett mål mellan löjtnanten Patrik Thompson och Anna Moffat. Thompson anklagas av Anna för att vara far till det dödfödda barn som hon fött i augusti 1683.¹² Han nekar men intrycket är att rätten inte tror honom. Man noterar följande citat ”Warandes H:r Lieutenenten i dät öfrige graverat medh dät rykte att wara en stor Curtisan och heelt qwinsk. Men Mad: Moffat därmot uthan dätta fallet pröfwat haftt och hafwer ett godh ehrlogit rychte.”¹³ Man beslutar att Thompson bör fria sig med sexmannaed. Dock genomförs detta inte utan han rymmer till Norge och Anna Moffat kräver att saken, då ”dhe bägge adel ähr”, skall avgöras i hovrätten.¹⁴ Vid Näs härads höstting 1691 anges att Anna 1689 blivit dömd av kunglig rätt att plikta 5 riksdaler silvermynt för lägersmål.¹⁵

Vad gäller Bernt Lilljebjörns anor är inte dessa uttalade i någon källa

men omständigheterna är sådana att han med mycket stor sannolikhet kan antas vara släkt med Björn Nilsson längst en rak manslinje. Om han, som vi konstaterat, är gift med Anna Moffat kan vi utesluta att Bernt är son till Niclas Lilljebjörn och hans hustru Margareta Moffat eftersom ett sådant samband skulle betyda att han är gift med sin moster. En möjlighet skulle då vara att han är son till Niclas i ett i källorna okänt första gifte, men detta utesluts av att i breven i Biographica-samlingen sägs Lars vara Niclas äldsta son. Andra möjligheter är: 1) Bernt är barnbarn till Björn Nilsson genom en okänd son till denne; eller 2) Bernt är en yngre son till Björn Nilsson. Mot det senare talar att Bernt anges vara 64 år då han avlider 1723, dvs. beräknas vara född 1759, vilket är 8 år efter att Björn Nilsson avlider. Emellertid är åldersuppgifter i dödboken vid denna tid högst osäkra och jag bedömer kanske att detta senare alternativt trots allt är troligare än att det skulle funnits en äldre bror till Niclas Lilljebjörn som bildat familj utan att nämnas i någon funnen källa?

Bernt Lilljebjörn och Anna Moffats söner

Jean Lilljebjörn är av omständigheter som redogörs för nedan högst sannolik son till Bernt Lilljebjörn och Anna Moffat. Han dör 4 januari 1762 av hetsig feber med en angiven ålder av 76 år. Folke Sjöman anger Jean Lilljebjörn som varande trolig son till Niclas Lilljebjörn, men oavsett de indicer som nedan indikerar ett annan släktskap finns allmänna omständigheter som tyder på att detta faktiskt inte är sannolikt. Dels verkar Niclas Lilljebjörns kända barn röra sig i en annan samhällsklass än Jean, dels förekommer inte något utbyte, till exempel, som dopvittne. Niclas Lilljebjörns kända söner Lars och Nils Georg är officerare och Nils Georg och dottern Margareta gifter sig adligt. Dessutom tituleras dessa personer som om de vore av adlig börd vilket inte är fallet för Jean Lilljebjörn. Däremot har Jean en tydlig koppling till Moffat-släkten. Första

gången han hittats i källorna är 1722 då han anges vara från Björkås i Kila och är fadder till korpral Lars Berg och Stina Moffats barn. Ytterligare fadder vid detta dop är Maria Isabella Moffat från Björkås, änka till fältväbeln Börge Hellgren. Stina Moffat är dotter till löjtnant Göran Moffat och Maria Isabella är dennes syster och syster också till Anna och Margareta Moffat. Några ytterligare kopplingar mellan Jean och Maria Isabella och hennes söner kan noteras: flera gånger är dess söner nämnda som vittnen i domboken tillsammans med Jean.

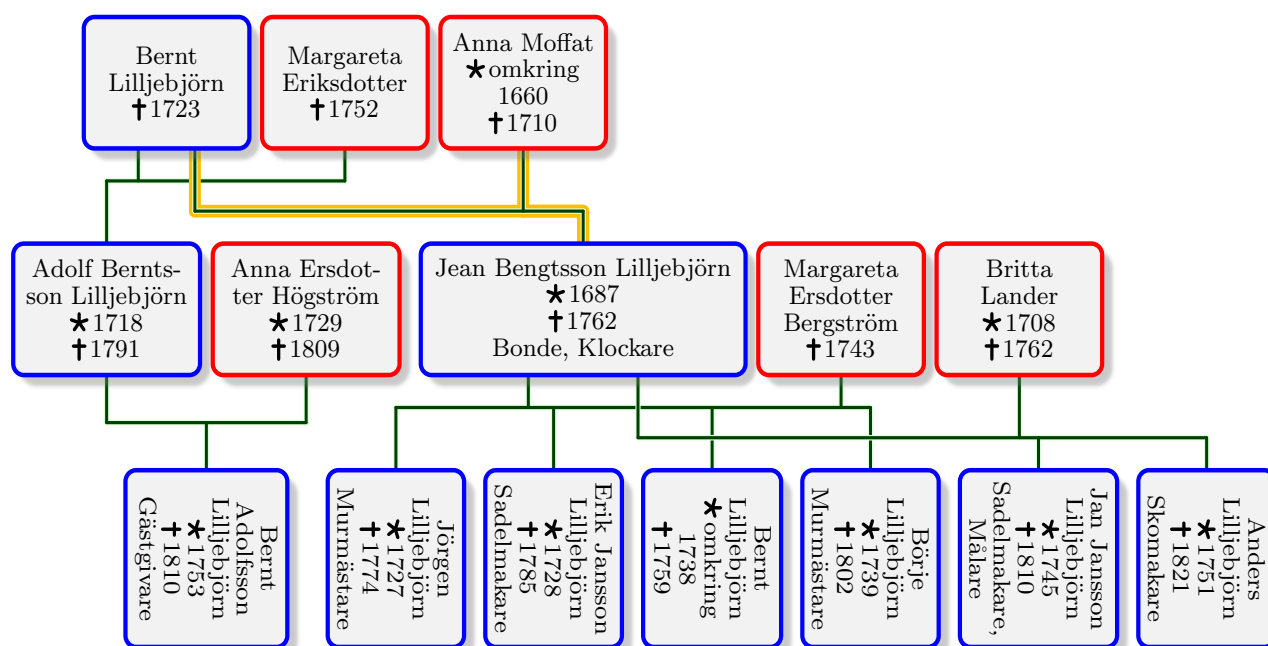
Jean Lilljebjörn gifter sig 27 september 1724 med **Margareta (Maria) Eriksdotter Bergström**, klockardotter från Såghult i Kila. Jean noteras i mantalslängden i Björkås 1726, men åren 1727 och 1728 finns han i Såghult där han också noteras som klockare. Åren 1729 till och med 1739 är han återigen i Björkås. Med undantag för år 1744, då han hittas noterad i Torp i Kila, är han sedan fram till sin död skriven i Östra Smedbyn i Kila. Hustrun Margareta Eriksdotter dör 11 maj 1743 i Torp och Jean gifter om sig redan 15 oktober samma år med änkan och murmästardottern **Britta Lander** från Östra Smedbyn. De av Jean Lilljebjörns barn som har kunnat följas

till vuxen ålder finns angivna i Släkttavla 3. Vi noterar att de är sadelmakare, murmästare och skomakare, vilket tyder på en miljö där man sannolikt varit läs- och skrivkunniga och kanske kan sägas ha tillhört en medelklass i samhället. I Släkttavla 3 finns också angivet Bernt Lilljebjörns son och sonson från andra giftet. Sonsonen och även sonsonsonen är gästgivare i Råglanda i Botilsäter.

Så långt i artikeln har Jean Lilljebjörn inte givits något patronymikon, utom i Släkttavla 3 där han anges som Jean **Bengtsson** Lilljebjörn. Detta patronymikon Bengtsson har hittats endast vid ett tillfälle, nämligen när Jeans son murmästardrängen Jörgen Lilljebjörn ansöker om ett bördsbrev vid Näs härads höstting 1760.¹⁶ Vid detta tillfälle finns också ett underlag från kyrkoherde Seidelius i inläggande handlingar, där återigen namnet skrivs Bengtsson Lilljebjörn. Man kan med utgångspunkt från detta konstatera att Jean knappast kan vara son till Niclas Lilljebjörn. Men problemet att någon Bengt Lilljebjörn inte är känd uppenbarar sig. Frågan blir då om Bernt Lilljebjörns förnamn, som alltså aldrig skrivs just som Bernt, men däremot vid fyra tillfällen som Bärn och ytterligare andra former enligt ovan, skulle

kunna resultera i patronymikon Bengtsson? Ett indicium på att detta nog kan vara så får vi om vi studerar namngivning av Jeans söner i första giftet. De två första barn som noterats i födelseboken får namnet Göran,¹⁷ vilket är moderns farfars namn. Näste son i ordningen bör vara sadelmakaren Erik Lilljebjörn, baserad i Norra Råda, som i husförhörslängden anges var född 15 maj 1728 i Kila. Erik konstaterar vi är moderns fars namn. Ytterligare nästa son i ordningen hittas inte heller i födelseboken, men 10 februari 1759 dör Jean Lilljebjörns son Berent 21 år gammal i Kila, och här har vi då sannolikt farfars namn! Inte minst med tanke på att Bernt är ett vid denna tid i övrigt sällan använt namn. Det är också intressant att konstatera att i Värmlands Kyrkoboksregister har denna Berent fått sitt namn normaliserat till Bengt!

Alexander Lilljebjörn gifter sig 9 januari 1711 med **Lisken Bergh** i By, och sönerna Göran och Lars föds i Vässby, 19 november 1711 respektive 15 januari 1713. Göran dör reda 9 januari 1712 men Lars Alexandersson når vuxen ålder och gifter sig 12 november 1738 med Anna Persdotter från Rud i Kila. Lars återfinns i mantalslängden under Rud 1739 till och med 1741 och år 1740 finns också mo-

Släkttavla 3: Släktskap inom sadelmakar- och murmästargrenen. Gul linje markerar de släktskap som via indicier läggs fast som mycket sannolika i artikeln.

dern Lisken noterad. I övrigt har inga uppgifter hittats för Alexander Lilljebjörn eller dennes barn. Att han trots detta kan anges som möjlig son till Bernt Lilljebjörn kommer sig av att han är bosatt i Vässby och av att namnet Alexander har tydlig koppling till Moffat-släkten. Av ett bödsbrev som finns i Bibliographica-samlingen framgår att Robert Moffats far var Alexander¹⁸ och han har även en son Sander (kortform för Alexander).¹⁹

Genomförda DNA-tester

Herrgårdsgrenen och sadelmakar- och murmästargrenen är i princip möjliga att koppla samman med stor tillförlitlighet genom Y-DNA tester (tester av den manliga Y-kromosomen). Förutom mutationer som sker omkring vart hundra-

de år ärvs Y-kromosomen oförändrat från far till son. Mutationerna (kallade SNP:er) definierar ett slags släktträd där varje ny mutation definierar en gren. Genom att jämföra mutationerna hos två idag levande män kan vi avgöra när en förgrening av raka manslinjer har skett. Inom sadelmakar- och murmästargrenen har två män som idag bär namnet Lilljebjörn testats och funnits bära på snarlik Y-kromosom, där den nyaste gemensamma testade mutationen kallas R-YP385. Triangulering på detta sätt visar att Jan Ersson Lilljebjörn (1768–1832) i Norra Råda, son till sadelmakaren Erik Lilljebjörn (1728–1785), med säkerhet har denna mutation. Förfinad test (så kallad Big Y) på en av männen visar en mutation längre ut på grenen kallad R-FT14533, som uppskattas motsvara en förgrening för

1300 år sedan. Denna uppskattning kan gradvis förväntas förfinas när ytterligare Big Y-tester genomförs.

Den stora frågan är nu om män från herrgårdsgrenen också bär på dessa mutationer? Tyvärr har det då visat sig att ”officiella” manliga blodslinjer fram till levande män i denna gren verkar saknas. Återstår då eventuella ”oäkta” söner genom tiderna, där sådana linjer finns. Faktiskt har två möjliga sådana söner kunnat identifieras och tester genomförts. Tyvärr visar resultatet inte överensstämmelse med männen inom sadelmakar- och murmästargrenen. Anledningen till detta är okänt och det kan bara konstateras att i nuläget har inte DNA-tester kunnat binda samman de två släktgrenarna.

- 1 Gillbergs häradsrätt (S) AIa:9 (1713-1718) Bild 107 (AID: v66221.b107, NAD: SE/VA/11147)
- 2 Knut Lilljebjörn, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/10381>, Svenskt biografiskt lexikon (art av Göran Nilzén), hämtad 2021-05-20.
- 3 Carl Otto Nordensvan, Värmlands regementes (Närkes och Värmlands reg:tes) historia, P.A. Nordstedt & Söner, Stockholm 1904.
- 4 Rullor 1620-1723 1652:3 (1652) Bild 3130 / sid 306 (AID: v751314.b3130.s306, NAD: SE/KrA/0022)
- 5 Riksarkivets ämnessamlingar. Personhistoria, , SE/RA/756/756.1/L/I/L 22, bildid: A0069832_00081
- 6 Personlig kommunikation med riddarhusgenealog Magnus Bäckmark.
- 7 Riksarkivets ämnessamlingar. Personhistoria, , SE/RA/756/756.1/L/I/L 22, bildid: A0069832_00082
- 8 Riksarkivets ämnessamlingar. Personhistoria, , SE/RA/756/756.1/L/I/L 22, bildid: A0069832_00084
- 9 Riksarkivets ämnessamlingar. Personhistoria, , SE/RA/756/756.1/L/I/L 22, bildid: A0069832_00090 och Riksarkivets ämnessamlingar. Personhistoria, , SE/RA/756/756.1/L/I/L 22, bildid: A0069832_00094
- 10 Riksarkivets ämnessamlingar. Personhistoria, , SE/RA/756/756.1/L/I/L 22, bildid: A0069832_00090 och Riksarkivets ämnessamlingar. Personhistoria, , SE/RA/756/756.1/L/I/L 22, bildid: A0069832_00094
- 11 Näs häradsrätt (S) AIa:6 (1697-1702) Bild 18 / sid 16 (AID: v66315.b18.s16, NAD: SE/VA/11174)
- 12 Näs häradsrätt (S) AIa:3 (1676-1686) Bild 126 / sid 245 (AID: v66312.b126.s245, NAD: SE/VA/11174) och Näs häradsrätt (S) AIa:3 (1676-1686) Bild 134 / sid 261 (AID: v66312.b134.s261, NAD: SE/VA/11174)
- 13 Näs häradsrätt (S) AIa:3 (1676-1686) Bild 141 / sid 275 (AID: v66312.b141.s275, NAD: SE/VA/11174)
- 14 Näs häradsrätt (S) AIa:3 (1676-1686) Bild 173 / sid 339 (AID: v66312.b173.s339, NAD: SE/VA/11174)
- 15 Näs häradsrätt (S) AIa:4 (1687-1692) Bild 185 / sid 180 (AID: v66313.b185.s180, NAD: SE/VA/11174)
- 16 Näs häradsrätt (S) AIa:19 (1758-1760) Bild 5860 (AID: v108075.b5860, NAD: SE/VA/11174)
- 17 Den senare av dessa skulle kunna vara den son som senare i livet kallas Jörgen och som ansöker om bödsbrev 1760.
- 18 Anders Klarbring, Robert Moffats bödsbrev, Släkt och Hävd, Nr 1-2, 2013.
- 19 Näs häradsrätt (S) AIa:2 (1658-1675) Bild 82 / sid 155 (AID: v66311.b82.s155, NAD: SE/VA/11174)

Anders Bromanders amerikanska ättlingar

av Carl-Johan Ivarsson

För några år sedan (hösten 2017) kunde denna tidnings läsare fördjupa sig i de dramatiska händelserna som ägde rum i Kila år 1851. Gästgivaren Anders Bromander i Norra Ed råkade då i slagsmål med sin svägerska Lena Pettersdotter i Rud, vilket resulterade i att Lena efter några veckor dog.

Anders Bromander häktades och ställdes till svars vid Näs häradsrätt för misshandeln av sin svägerska. Efter en omfattande rättegång, där många av grannarna fick träda fram som vittnen, så dömdes Anders Bromander till döden för dråp. Domen fastställdes av hovrätten, men mildrades av Kungl. Maj:t till 10 års fängelse.

För 170 år sedan

En sådan dramatisk händelse går inte obemärkt förbi och långt in i vår egen tid har berättelsen om vad som hände i Rud för 170 år sedan berättats i Kilabygden.

Men det hör också till saken att Anders Bromander efter 10 år på Långholmen återkom till hembygden och började ett nytt liv, gifte sig med den 28 år yngre Lovisa Högborg och bildade en ny familj där nio barn föddes. Den äldste av dessa, Carl Vilhelm (1865–1963), kom att bli präst och göra en lysande kyrklig karriär som kröntes med domprosttjänsten i Karlstad 1922.

Anders Bromander hade också en dotter i första giften, Euphrosyne, som under faderns tid i fängelse vistades hos släktingar men som också kom att flytta tillbaka till fadern efter att han återkom till Kila.

Även Lena Pettersdotters familj levde vidare, även om alla hennes barn kom att lämna hembygden. Så frågan är om hur familjen hanterade 1851 års händelser. Vad gäller familjen Bromander är det tydligt, att man inte talade om det.

Familjen i Rud

Euphrosyne (1846–1928) kom att bilda familj. Hon saknade inte friare och gifte sig 18 år gammal med Axel Johansson (1842–1888) från Sätterskog och kom att bli bosatt på gården Byggninga i Rud. Denna gård hade hon ärvt genom sin mor – det var här som mostern Lena hade bott, där hon utsatts för den svåra misshandeln 1851. Att gården behölls i släkten verkar märkligt, men så var det.

På Byggninga föddes åtta barn mellan 1865 och 1885. Äldsta sonen Johan August kom till världen nio månader och en vecka efter föräldrarnas vigsel. Sedan följde Augusta, Anna Viktoria, Sofia, Carl Robert, Hilma, Carl Edvin och Gustaf Severin – eller Ceverin som han själv stavade sitt namn.

Carl Robert avled två år gammal, medan de övriga kom att leva till vuxen ålder.

Denna syskonskara kom att bli kända i bygden som en synnerligen originell samling. Tre av dem levde kvar på gården i Rud, länge tillsammans med modern och sedan i en syskongemenskap som hade sina sidor. Äldste brodern Johan August (1865–1944) var ”herre i huset” och den som hade sista ordet. Det prenumererades på Stockholms-Tidningen och röstades på Högern. Systemen Sofia (1874–1954) kom också att finnas kvar i bygden. Hon flyttade senare till Sillingeby i Långserud och gifte sig i mogen ålder med Hans Ludvig Brede. En av de få idag som kan berätta minnen om familjen i Byggninga är Aina Svensson i Karlstad, uppvuxen på granngården Gata.

Så här skriver Aina om syskonen från Byggninga: ”Sofia och hen-

nes syskon var kända för att vara oense och ville överträffa varandra, speciellt Sofia och brodern Johan. När Johan mirakulöst blev botad från en magåkomma vid Säfte sjukhus donerade han en frisäng på sjukhuset. Detta blev omskrivet i Säfte-Tidningen och hans syster Sofia ville överträffa honom och donerade en gåva till Kila församling. Gåvan skulle bekosta en gran med belysning som skulle placeras vid kyrkan och lysa från första advent och över julen. Samtidigt skulle vårdtagarna på Kilagården få kaffe på första advent. Detta är upphovet till gran vid kyrkan.”

Osämja mellan syskonen

Aina berättar vidare: ”Som ett bevis på osämjan mellan syskonen och arvingarna i Byggninga så var det en sterbhusauktion där. Sofia Brede, som då bodde i Långserud, ropade in en ko, men hon fick inte ha den kvar över natten. Hon fick hysa in den på grannstället Gata och bodde själv över där till nästa morgon. Som tack gav hon min mor ett par Eda-vaser som hon också ropat in efter sin mor. De ärvde jag och förvarar dem i ett vitrinskåp och vet att de är värdefulla, men det är mer ursprungshistorien som tilltalar mig.”

Systemen Hilma (1880–1949) gifte sig med en dräng på gården, Oskar Karlsson från Löcka (Lyckan) i Sätterskog (1879–1963). Hilma

Anna Viktoria och Andrew Andersons gravsten på Maple Hill Cemetery i Cadillac, Michigan.
Foto: Carl-Johan Ivarsson

gav alltid Oskar lite extra vid middagsbordet och svågerna kallade honom därför för "Gräddgossen". Äktenskapet ingicks dock 1924 så några barn blev det inte heller här.

Hilma tog med sig en del brev och fotografier till Lyckan och de har av Oskars systerdotters son Jan Hillberg blivit tillgängliga och Gunnar Jonsson har digitaliserat fotona.

Anna Viktoria och Andrew Anderson med familj i Cadillac, Michigan. Stående från vänster: Carl, Edith, Reuben, Rudolph, Evelyn och Elvera. Sittande från vänster: Virginia, Andrew (fadern), Viktoria (modern) och Emily.

Den yngsta brodern Severin (1885–1936) var intresserad av fruktodling och ympade in alla tänkbara sorter på sina äppelträd.

Som synes, så blev det inga i nästa generation bland dessa fyra som blev kvar i Sverige. Men det var ju åtta barn – en bror dog som liten, men det måste ha funnits tre till?

Syskon i Amerika

Ja, som så ofta vid denna tid så fanns det syskon i Amerika. Dottern Augusta (1868–1932) utvandrade till USA. Det finns ett brev i samlingen från Lyckan från 1891 från Augusta från Free Soil, Michigan.

Augusta hamnade dock sedan i La Porte, Indiana. La Porte ligger vid Lake Michigans södra ände, mycket närmare till Chicago. Mellan Free Soil och La Porte är det 202 engelska mil, idag drygt 3 timmar med bil.

Tumult i La Porte 1907

Augusta gifte sig 14 september 1903 i La Porte med Charles Edward Baxstrom, född där 1858. Om dessa båda finns en besynnerlig notis i en digitaliserad tidning från La Porte 1907. Huset de bodde i hade sålts till en Mrs Herrold, men Augusta och maken Charles Baxstrom vägrade att flytta eftersom de inte var "klara" ännu. Men då kom tre deputy sheriffs och påbörjade en vräkning. Då barrikerade makarna dörrarna men det lyckades dem att ta sig in i rummen utan att bryta sönder dörrarna. Mr Baxstrom hotade att skjuta

poliserna med en hagelböss men han blev övermannad och avvärjnad. Sista meningen översatt: "Eftersom de inte har några vänner att ta in hos, så är det troligt att makarna Baxstrom tillbringade natten ute på landsvägen bland sina möbler. De har pengar men är bara styvsinta". (obstinate).

Charles Edward Baxstrom var född av svenska föräldrar i La Porte. Föräldrarna hade utvandrat från Locknevi socken i Småland redan 1851.

Charles Edward Baxstrom avled i februari 1917 i La Porte och det blev svårt för Augusta. Så här skriver brodern Carl i brev till O. W. Olsson på Salem som var god man för honom i Sverige i samband med arvskiftet efter modern: "Angående syster Augusta kan jag säga eder hon var ej vänlig till mig. Hon visste var jag var när hon var sjuk och behövde hjälp. Hon var en svag och konstig kvinna. För några år sedan då hennes man dog så var de i fattiga omständigheter. Hon var ensam för några år och så uppehöll hon sig att arbeta i familj. För 5 år sedan var hon hushållerska för en gammal Tyske vid namn Ferdinand Knoll som gav henne ett hus samt pengar

men jag vet ej hur mycket med testamentet om han dör först så tillhör det Augusta och om Augusta så går det tillbaka till givaren, nämligen Knoll. Så min syster dog först då testamentet var skrivet på lasarettet i La Porte. Svensk-lutherske prästen upplyste mig, han var mycket ond på henne. Knoll behöll även min systers kläder. Jag är mycket glad att Tysken gav henne så länge hon levde. Hon var sjuk i 6 månader, var på 2 sjukhus samt under 4

operationer och hade 4 doktorer. Tysken betalade räkningar för henne för 1200 dollar. Hon hade livförsäkring för omkring 300 dollar, det var ej nog för hennes begravning." Det går att höra hans Kiladialekt där han pratar om "en gammal Tyske".

Den näst yngste brodern Carl Edvin (1882–1967) utvandrade till Amerika år 1906. Han verkade som snickare och vid broderns död 1944 bodde han på adressen 8 West Warren Street, Calumet City,

Amanda Ream (till höger) träffade Aina Svensson i Kila den 3 augusti 2021. Aina kunde berätta minnen kring Amandas mormors mormor Anna Viktorias syskon i Kila. Foto: Carl-Johan Ivarsson

Illinois. Calumet City är en sydlig förort till Chicago, alldeles vid gränsen till Indiana. Nio dagar efter sin 85-årsdag avled han i industristaden Toledo, Ohio. Carl tycks ha skrivit många brev till Sverige.

Det fanns några brev skrivna av honom på Lyckan – jag har citerat vad han skrev om sin syster ovan. Flera brev genomsyras av bitterhet, det synes som att han var på sin syster Sofia Bredes sida.

”Jag har ej tid att bråka med mina syskon, min tid är för kort”. ”Syster Sofia har lika mycket rätt i vårt hem som de övriga sex syskonen men ni har förkortat hennes livsdagar, det kommer inte att bringa någon lycka till er. Kom ihåg att jag lämnade vårt hem för att ni skulle vara där hemma och ej fara ut till främmande land. Vårt hem var för litet för oss 3 gossar men ni sätter litet värde i mitt handlings-sätt”. Han skriver också om syster Hilma. ”Någon dag kommer jag att hälsa på syster Hilma samt svåger Karlsson. Se om han fortfarande är arg. Vi slogs nog och var ovänner när vi var små men vi skulle nog veta bättre nu. Du är min syster så jag förlåter dig”.

”En sak vill jag säga eder, ni behöver ej blanda in min hustru Saras namn i vårt lilla bråk, hon vill ej vara inbäddad, jag drager ej min svåger i våra angelägenheter så låt bli min hustru”.

Byggninga i Rud i juni 1898. Från vänster: Sofia (1874-1954), Eufrosyne (1846-1928), Hilma (1880-1949), Severin (1885-1936), Carl Edvin (1882-1967) och Johan August (1865-1944). Foto: Ludvig Åberg.

Carls hustru hette Sarah Elisa Swanson (1873-1948) och var precis som Baxstrom född i La Porte av svenska föräldrar som utvandrat från Småland, närmare bestämt Gällaryd.

Anna Viktorias familj

Den enda av de åtta barnen från Byggninga som kom att få egna barn var Anna Viktoria (1871-1953). Redan tidigt kände jag till att hon varit gift med en man vid namn Andrew Anderson. Båda makarna hade så vanliga namn att det kändes hopplöst att ens försöka leta efter dem i ameri-

kanska källor. Ungefär så kände jag, när jag skrev om Anders Bromanders ättlingar hösten 2017. Men den stora mängden källor som numera publicerats på nätet gör att det faktiskt är möjligt att hitta dem. Och ännu bättre: Det finns levande ättlingar!

Att kontakten med Sverige var helt bruten, visas av att man inte kände till var i Amerika som Anna Viktoria och Carl Edvin fanns, när systemen Sofias kvarlåtenskap skiftades hösten 1955. Då hade dock Anna Viktoria varit död i mer än två år!

Gift sig med hälsing

Andrew Anderson var från början Anders Andersson från byn Hånik i Harmångers socken i Hälsingland. Han var född 1869 och gifte sig med Anna Viktoria i maj 1894 i Ludington, Michigan.

Då var äldsta dottern Josephine (född 1894) redan på väg. Hon är den enda av de nio barnen i familjen som jag (ännu) saknar dödsår på, enligt systerdottern var Josephine svagbegåvad och bodde hos en familj i Indianapolis. Rudolph (1896-1954) var den enda i familjen som blev kvar i födelseorten Manistee, Michigan. Han var gift men barnlös. Virginia (1899-1972) flyttade till Toledo och blev gift

Augusta från Byggninga med maken Charles Edward Baxstrom i La Porte, Indiana.

med en man med namnet Donn McDonald. Hon hade tre barn.

Emily (1901–1973) hamnade i staden Perrysburg, Ohio, i närheten av Toledo. Hon var gift två gånger, först med Frank Wille som dog och sedan med John L Lee. Emily efterlämnade tre döttrar. En av döttrarna i det första äktenskapet, Vivian Curry, är fortfarande i livet, 95 år gammal och minnesgod, och har via sin dotter Susan Pace hjälpt till med att räta ut frågetecknen kring familjen. Emily drabbades tyvärr av psykisk ohälsa de sista 20 åren av sitt liv. Även Emilys dotterdotter Lynn Karafa Steinmiller har hjälpt till med information.

Edith (1904–1981) kom också till Toledo och gifte sig med Edward Charles Royce. Inte mindre än sex barn föddes i familjen, men endast yngste sonen är i livet. Ediths son Maurice (1933–1973) kom sorgligt nog att bli offer för ett rånmord med en ännu okänd gärningsman.

Reuben (1906–1979) bodde också i Toledo, var liksom brodern Rudolph gift men barnlös. Evelyn (1908–1989), även hon i Toledo, var gift två gånger och hade en son.

Elvera (1910–2001) bodde först i Perrysburg, men senare i delstaten Virginia och slutligen i Savannah, Georgia. Hon var gift två gånger och hade två söner och en dotter. Yngste brodern Carl Edwin (1913–1989) var den enda av Anna Viktorias söner som blev far. Två söner föddes.

Sex av barnen kom alltså att flytta till staden Toledo, Ohio. Varför flyttade man hit? Ja, här fanns under första halvan av 1900-talet stora möjligheter till bra arbeten i industrin. Toledo är mest känt för sin glasindustri, men här finns också en del av regionens fordonsindustri.

Axel Johansson (1842-1888) gick ur tiden 46 år gammal.

Inga minnen från Sverige

Några minnen om Anders Bromander, de dramatiska händelsen 1851, de svenska släktingarna eller ens Anna Viktorias båda syskon som fanns i USA kunde inte Vivian Curry, sedan mitten av 1950-talet bosatt i norra Kalifornien, förmedla. Det fanns tillräckligt många att hålla reda på i Anna Viktorias familj, och även en del tragiska händelser precis som hänt

bland Anders Bromanders svenska ättlingar.

Anna Viktoria och Andrew Anderssons gravsten finns ännu kvar, i gott skick på begravningsplatsen Maple Hill Cemetery i Cadillac, Michigan. I detta område finns dock inga av deras ättlingar kvar. Kring Toledo finns det dock en hel del ättlingar kvar. Toledo har som andra städer i "rostbältet" problem

Forts på sid 20

Euphrosyne firar sin 75-årsdag 1921. Sittande Hilma, Severin, Johan, Euphrosyne och Sofia. Stående släktingar och grannar i Rud.

Ordföranden har ordet

Äntligen!

Efter en lång period med inställda arrangemang var det äntligen dags den här sommaren. I början på juli anordnades en byggedag i Bjurtjärn, och i början på augusti ett berättarkafé på Nygård, Ekshärad. På samma sätt som vi i styrelsen längtat efter att få komma ut i verkligheten igen, märktes att besökarna gladdes åt att det äntligen var dags. Båda arrangemangen var nya för Värmlands Släktforskarförenings del, och det intressanta är att det var tidigare samarbeten med Bjurtjärns hembygdsförening respektive föreningen Skildra Värmland som utmynnade i att vi deltog. Två bra exempel på hur föreningar kan samverka och samarbeta för att nå en ännu större målgrupp. För oss är det viktigt att kunna sprida information om släkt- och hembygdsforskning, och det var mycket glädjande att vi även fick ett antal nya medlemmar. Vår släktforskarhjälp är mycket uppskattad då vi är på plats.

Att information och kunskap är *färskvare* är allmänt känt, och det är därför viktigt att vi som förening hänger med i utvecklingen. Att vi tar till oss ny teknik är viktigt på samma gång som vi inte skall glömma bort det självklara, att mötas på riktigt.

Hösten på Arkivcentrum

I skrivande stund är det inte helt klart hur Arkivcentrum i Karlstad kommer att öppna upp för föreläsningar och andra arrangemang, så vi vet tyvärr inte hur hösten kommer att se ut. Här uppmanar vi er att

hålla lite utkik på hemsidan och i Facebookgruppen. Påminner igen om vikten av att vi fått korrekt mejladress av våra medlemmar så att information från styrelsen kan nå er.

Forskarhjälp i forskarsalen på Arkivcentrum

Ett glädjande besked är att forskarhjälp på torsdagar kl. 16-19 kommer att starta upp den 23 september.

Digital riksstämma 4 september 2021

Precis som förra året blir Sveriges Släktforskarförbunds riksstämma digital, och föreningen kommer att delta med tre stämmodeltagare.

Digitala Släktforskardagarna i Göteborg 11 - 12 september 2021

Som vi tidigare informerat om blir årets släktforskardagar endast digitala (Zoom) och vår förening kommer att delta med en digital monter, där man kan träffa oss, ställa frågor och köpa våra olika publikationer. Det erbjuds även föreläsningar som man kan köpa biljett till, och vi rekommenderar att ni håller er informerade via www.sfd2021.se som är Släktforskardagarnas officiella hemsida. Där finns program och instruktioner om hur man köper biljetter, deltar i föreläsningar och hur man besöker de olika utställarnas digitala montrar. Hemsidan uppdateras kontinuerligt.

Ha en bra släktforskarhöst!

Värmland i augusti 2021
Lars-Göran Jansson, ordförande

Antavla 242

Alla goda ting är som bekant tre. Jag har redan berättat om min farfars och morfars värmländska anor. Nu har turan kommit till min farmor.

Selma Sofia Bergman föddes 2 februari 1885 i Skogtesta utanför Köping i Västmanland som dotter till lantbrukaren Johan Petter Bergman, född i Barkarö och Albertina Jonsson, född i Dingtuna. I Johans släkt finns en hel hopper soldater i flera generationer. De levde i trakterna omkring Västerås. Många av Albertinas anor kommer från bl.a. Näs, Säfsnäs, Hällefors och Ljusnarsberg och där finns många bergsmän och andra som arbetade med bergshantering. Men de värmländska anorna kommer företrädesvis från de skogsfinnska familjerna Honkainen, Pynninen, Niikarainen, Kukkonen, Laaininnen och Kropp (de tre sistnämnda gemensamt med min morfar).

Bland farmors släktingar kan man hitta bl.a. Lena Dahlman, Christer Sjögren, "Kris" Kristoffer Kristoffersson, Monica Zetterlund, Gunde Johansson och Stefan Löfvén.

Christina Weigel
Svartågatan 16
722 40 Västerås
c.weigel@telia.com

Forts från sid 19

med en krympande befolkning. I augusti 2021 kunde vi dock välkomna Vivian Currys dotterdotter Amanda Ream till Säffle och Kila. Amanda hade börjat intressera sig för släktforskning och fick under en dag besöka flera platser där hennes släktingar bott, träffa högst levande släktingar och samspråka med Aina Svensson, nu 91 år gammal, som kunde berätta egna barndomsmin-

nen av Amandas mormors mormors syskon i Kila.

En splittrad familj

Den ovänskap och disharmoni som rådde i familjen är förstås ett sorgligt kapitel. Dråpet, faderns tidiga död och det egensinne som tycks ha rätt bland syskonen gjorde livet allt annat än enkelt för dem. Idag är det nästan ingen som minns dem,

men det finns också människor som är nyfikna på deras liv. Och bilderna och breven berättar!

Men med denna nya transatlantiska kontakt så har kunskapen om ännu en utvandrarfamilj kunnat kompletteras och några fler pusselbitar kunnat läggas i den eviga frågan, vad som egentligen hände de som utvandrade från Säfflebygden till Amerika.

Antavla nr 242		Upprättad för Albertina Jonsson, f 23/6 1857 i Dingtuna (U)				fm m (1) t. Christina Weigel. Orter i (S) län om inte annat anges			
Generation I		Generation II		Generation III		Generation IV		Generation V	
Nr 2-3 (1)		Nr 4-7		Nr 8-15		Nr 16-31		Nr 32-63	
Nr 2, <u>fär</u> Jonsson Cornelius Bonde f 24/3 1820 Säfsnäs(W) d 5/11 1904 Kungsör(U)	Jonsson	Tysk, Jon Persson. Nämndeman		Tysk, Per Jonsson		Persson, Jon. Bergsman		1636 - 1723, Filipstad, Dammhyttan	
	Jonas	f 1727, Säfsnäs(W)		16/1 1688, Färnebo - 1749, Säfsnäs(W)		Larsdotter, Maria		1647 - 1732	
	Kolare, uppsyningsman	d 11/6 1788, Säfsnäs(W)		Jacobsdotter, Elin		Samuelsson, Jakob			
	f 28/10 1766			8 1684, Hällefors(T) - 1755, Säfsnäs(W)		Persdotter, Katarina			
	Säfsnäs(W)	Hansdotter, Agneta		Jonsson, Hans		Jonsson, Jonas		c1651 - 3/4 1749, Ljusnarsberg(T)	
	d 19/6 1837	f 10/10 1729, Säfsnäs(W)		1696, Ljusnarsberg(T) - 1771, Säfsnäs(W)		Jacobsdotter, Margreta		c1664 - 16/4 1737, Ljusnarsberg(T)	
	Säfsnäs(W)	d 21/9 1800, Säfsnäs(W)		Olksdotter, Carin		Ersson, Olof		1663, Ljusnarsberg(T) - 1735, Ljusnarsberg(T)	
	4			9 19/6 1702, Säfsnäs(W) - 1779, Säfsnäs(W)		Göransdotter, Catharina		18/2 1672, Ljusnarsberg(T) - 30/4 1742	
	Jansdotter	Kristoffersson, <u>Johan</u> (Jan)		Jansson (Johansson), Kristoffer		Honkainen Hök, Johan Sigfridsson. Bonde		1700, Färnebo - 1775	
	Maja Stina	f 23/6 1755, Säfsnäs(W)		10/3 1721 Gåsbom - 1793, Säfsnäs(W)		Nikarainen, Justina Larsdotter		1701, Näs(W) - 1742, Näs(W)	
Nr 1, <u>ansökare</u> Jonsson Albertina f 23/6 1857 Dingtuna(U) d 31/1 1934 Lundby(U)		d 20/4 1795, Säfsnäs(W)		Jansdotter, Maria		Persson, Johannes		7/3 1704, Säfsnäs(W) - 21/4 1742, Säfsnäs(W)	
	f 4/1 1780			10 30/6 1728, Säfsnäs(W) - 1790, Säfsnäs(W)		Matsdotter, Kristina		29/3 1705, Säfsnäs(W) - 1742, Säfsnäs(W)	
	Säfsnäs(W)	Jonsdotter, Maria (Maja)		Pålsson, Jonas. Snickare		Olofsson, Pål		c1660, Karlskoga(T) - <1717, Karlskoga(T)	
	d 6/10 1850	f 1736, Näs(W)		1705, Karlskoga(T) - 1743, Säfsnäs (W)		Olsdotter, Brita		1674, Karlskoga(T) - 13/7 1749	
	Säfsnäs(W)	d 12/2 1811, Säfsnäs(W)		Svensdotter, Kerstin		Bengtsson, Sven		1677 - 1741	
	5			11 13/4 1706, Filipstad - 1770, Säfsnäs(W)		Nilsdotter, Cherstin		1673 - 1743, Filipstad	
	Åkerström	Karlsson, Karl. Bonde							
	Carl Peter Karlsson	f 8/12 1742, Roslags-Kulla(B)							
	Torpere	d 2/1 1793, Österåker(B)							
	f 30/10 1785			12					
Bergman Johan Petter f 2/8 1850, Barkarö(U) Nr 3, <u>mor</u> Åkerström Anna f 24/9 1823 Hällefors(T) d 24/1 1907 Kungsör(U)	Österåker(B)	Nilsdotter, Brita		Nilsson, Nils. Torpare		Matsson, Nils		c1692, Österåker(B) - 14/11 1742, Österåker(B)	
	d 9/1 1870	f 18/4 1754, Österåker(B)		1723, Österåker(B) - 1779, Österåker(B)		Andersdotter, Brita		14/1 1701, Österåker(B) - 1752, Österåker(B)	
	Hjulsjö(T)	d c1810		Andersdotter, Brita		Ersson, Anders		d 1761, Österåker(B)	
	6			13 1734, Österåker(B) - 1809, Österåker(B)		Mattsdotter, Anna		f 1708, Åland(C)	
	Blomgren	Ersson, Eric. Torpare, fördelskarl		Jansson, Eric. Torpare		Ersson, Johan		15/6 1699, Hällefors(T) - 30/4 1755, Hällefors(T)	
	Anna Stina Eriksdotter	f 29/12 1756, Hällefors(T)		1732, Hällefors(T) - 1786, Hällefors(T)		Ersdotter, Kerstin		22/1 1705, Hällefors(T) - 1743, Hällefors(T)	
		d 13/8 1834, Hällefors(T)		Ersdotter, Cherstin		Knuts, Erik Ersson		1690, Mora(W) - 4/2 1774, Hällefors(T)	
	f 13/9 1792			14 1726, Hällefors(T) - 1776, Hällefors(T)		Knutsdotter, Margreta		1/6 1702, Hällefors(T) - 1769, Hällefors(T)	
	Hällefors(T)	Jansdotter, Catharina		Clemetsson, Johan. Torpare		Larsson, Clemet		1695, Ljusnarsberg(T) - 1740, Ljusnarsberg(T)	
	d 3/9 1859	f 8/9 1757, Ljusnarsberg(T)		1730, Ljusnarsb.(T) - 1811, Grangärde(W)		Johansdotter, Catharina		f 1685, Grangärde(W)	
Hjulsjö(T)	d 20/12 1829, Hällefors(T)		Persdotter, Kerstin		Persson, Pär				
			15 1732, Säfsnäs(W) - 1806, Grangärde(W)		Andersdotter, Carin				

Sigfridsætta

av Bjørg Halle

Sigfridsætta er en finneslekt som kom til Värmland tidlig på 1600-tallet.

I slektshistorielaget i Eidskog (norsk grensekommune til Värmland) har Bjørn Gunnar Lindalen med Tore Bakken, Sylvi Borge og nå også Bente Ingrid Arnesen arbeidet jevnt og trutt i mange år med å registrere denne slekten.

Jeg har selv aner fra denne slekten, etterkommere etter de som kom til Tallbråtan i Köla, Värmland. Interesserte meg lenge med å finne mine røtter og fant mange på min mors side på norsk side. Men min oldemor Johanne Isaksdtr. fant jeg ikke, jeg visste jeg måtte søke i Sverige, da det sto at hun ble født i Köla. Jeg skaffet meg hefte 1 og hefte 3-4 og fant min oldemor der. Hennes forfedre kom til Kråkfoss i Eidskog ca 1680 og en av disse etterkommere kom til Tallbråtan i 1802.

Hennes besteforeldre hadde tidligere overtatt etter hennes oldeforeldre og disse fortsatte og bodet da hennes mor, Anna, f. Tallbråtan og far Isak Syversen Stangnes, som var norsk., bosatte seg i Nygard, et lite småbruk ikke langt unna Tallbråtan og som også lå under Köla. Johanna Isaksdtr. ble født i 1840 og hun giftet seg med Thorenus Braserud. De ble boende på Braserud, et småbruk på andre siden av Holmsjøen, i forhold til Tallbråtan og Nygard. Størstedelen av Holmsjøen ligger på norsk side, men dens søndre del ligger i Sverige. Johanna og Thorenus fikk 6 barn og 5. barnet, min bestefar Bernt Kasper Braserud tok over småbruket etter sine foreldre. Ja, dette var litt om min tilknytning til Sigfridsætta, det var veldig morsomt å lese om dette.

SIGFRIDÆTTA er foreløpig skrevet i 5 hefter.

Del 1- de eldste leddene

Del 2- etterkommere etter Ole Larsen som tok opp Ljønerholtet (i Eidskog kommune).

Del 3 og 4 (i ett hefte) –etterkommere etter de som kom til Tallbråtan i Köla, Värmland og til Skärnässet i Skillingmark, Värmland.

Del 5A- og Del 5B - De som kom til Delvika på Stangnes (i Eidskog kommune) og deres etterkommere.

Skriver litt her fra begynnelsen av hefte 1. Men vil først nevne at Sigfridslektens finske slektsnavn enda ikke er funnet. Står litt om det på side 7 i del 1.

Historien starter i Mangen i Gunnarskog, Värmland.

Første gangen vi treffer på Sigfrid er i 1634. «Sigfrid wid Mangen för ded han lättferdeligen och utan orsak svor een Eed för sittande rätten, sakfältes til 6mkr.»

«Men redan 1630 figurerade Per Sigfridsson i skattlängderna. Första längden var mantalslängden (mtl) för Qvarntullens erläggande Åhr 1630 Per i Mangen». Det betyr at Per upton sitt torpställe omkring 1625. Vidare: Per Sigfridsson finns sedan kvar i mtl t. o. m. 1643, varefter han i mtl efterträdes av sonen Sigfrid Persson. Han var dock uppförd i mtl endast under 1644-1648.

Sigfrid Persson giftet seg med en finsk kvinne, (står ikke navn på kvinnene i denne tiden) og de fikk sønnen Sigfrid Sigfridsson ca 1644.

Antavla 243

Min farfars far, Nils Sjögren, föddes i Järna (W), men det var troligen på någon "arbetsresa", för familjen var ännu skriven i Nore, Ekshärad. Först 1872 flyttade familjen från Råda i Ekshärad till Hosjö (W).

Nils gifte sig först i Hosjö, men när första hustrun avlidit, flyttade han till Nässjö (F), och gifte om sig där, men fick inga fler barn där, än de fem han hade i första äktenskapet.

Jan Lilliesköld
jalill5255@gmail.com

Den 10. september 1649 ble det holdt ting på Gryttum i Brunskog. « Näst sakfältes Sigfrid Persson i Mangen i Gunnarskog sochn å skatte för olaga fällhugging» Sigfrid drev altså med svedjebrenning og ble dømt for det.

Da de ikke fikk bruke skogen som de ville, utvandret de til Norge, nærmere bestemt kom denne familien til Kråkfoss i Eidskog kommune. De var første kjente brukere av Kråkfoss og Sigfrid døde her 52 år gammel.

Ja, dette var litt om det som står å lese i del 1, senere ble det slik at etterkommere bosatte seg forskjellige steder og noen havnet jo også tilbake til Sverige, som det står å lese om i del 3 og 4.

Du kan få kjøpt alle heftene fra Eidskog Slekthistorielag. Porto tilkommer.

Kontakt:bjorg.halle@hotmail.com

Upprättad för Nils Sjögren, f. 28/3 1866 i Skälö, Järna (W)					ff f (8) t. Jan Lilliesköld. Orter i (S) län om inte annat anges	
Antavla nr 243	Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V	
Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63		
Nr 2. far	Sand	Ersson, Per	Ersson, Erik	Pärsson, Erik	c./6 1706, Sunne, Hägerud - 10/12 1742, Sunne	
Sjögren	Jöns Persson	f 3/1 1775, Sunne, Hägerud	14/12 1740, Sunne - 24/3 1817, Sunne	Eriksdotter, Karin	11/10 1707, Sunne - 16/11 1778, Sunne	
Nils Jönsson	Fältjägare	d 3/4 1845, Sunne, Borgeby N	Jönsdotter, Karin	Olofsson, Joon	4/12 1716, Sunne, Borgeby N - 28/7 1796, Sunne	
f 22/9 1839	f 16/11 1806	g 26/12 1799, Sunne	8/5/5 1744, Sunne - 7/8 1828, Sunne	Larsdotter, Gertrud	21/4 1715, Sunne - 27/1 1796, Sunne	
Ekshärad, Gunnerud	Sunne, Borgeby N	Nilsdotter, Annika	Jonsson, Nils	Olofsson, Joon	Se nr 34	
d 18/1 1894	d 26/9 1854	f 7/3 1781, Sunne, Borgeby N	13/1 1742, Sunne - 20/11 1796, Sunne	Larsdotter, Gertrud	Se nr 35	
Hosjö(W), Näs	Ekshärad, Nore	d 22/12 1855, Sunne, Borgeby N	Nilsdotter, Marit	Olofsson, Nils	16/9 1711, Sunne, Askerud - 22/10 1803, Sunne	
g 24/10 1863	g 26/12 1831, Sunne	4	9	Pärssdotter, Kierstin	1708, Ö Ämtervik - 1/1 1761, Sunne, Askerud	
Ekshärad	Hollsten	Hollsten, Daniel Eliasson. Skolmästar	Hollsten, Elias. Fältväbel	Hollsten, Daniel Månsson. Mästersven	f 11/8 1692, Ne Ullerud	
Nr 1. ansökare	Britta Danielsdotter	f 13/6 1770, Sunne, Bergskog	5/4 1724, Sunne - 19/2 1800 i Ransäter	Svensdotter, Kerstin		
Sjögren	f uä 30/8 1806	d 1/7 1825, Sunne, Gunnarsby	Enberg, Britta Maria	Enberg, Olof	27/3 1690, Grangärde(W) - 24/5 1750, Sunne	
Nils	Sunne, Askerud	Jönsdotter, Kerstin (Chirsti, Kiersti)	10	Björn, Catharina	(1699/1707) - 27/9 1782, Sunne, Brärad	
f 28/3 1866	d 8/5 1881	f 4/8 1774, Sunne, Näs N	Ersson, Jöns	Jonsson, Erik	6/1 1706, Lysvik, Bjälverud - 1/8 1773, Sunne, Näs	
Järna(W), Skälö	Idenot(X)	d 17/9 1811, Sunne, Askerud	Olofsdotter, Ingrid	Jönsdotter, Chirsti	4/12 1709, Lysvik, Lövasen V - 8/8 1773, Sunne	
d 25/12 1935	Larsson	Larsson, Lars	11	Pärsson, Olof	c1720 - 14/4 1767, Lysvik, Råby	
Nässjö sfs(F)	Lars	f 6/7 1759, Ekshärad, Bergsäng	Tönnerberg, Lars Larsson. Soldat	Pärssdotter, Kerstin	1730 - c1765, Lysvik, Råby	
g 8/12 1888	Torpate	d 24/3 1816, Ekshärad, Näs	c1737 - 3/2 1763, Kungälv(O), Bohus fästning			
Hosjö(W)	f 4/9 1812	g ./3 1788, Ekshärad	Matthesdotter, Karin	Mårtensson, Mattes		
Solberg	Ekshärad, Näs	Pehrsdotter, Karin	12 f uä 4/1 1727, Ekshärad, Sälje	Jönsdotter, Karin		
Emma Katarina	d 27/5 1857	f 23/8 1769, Ekshärad, Snöre S	Mattesson, Per	Nilsson, Mattes	9/10 1702, Ekshärad - c10/8 1773, Ekshärad	
f 17/5 1868, Hosjö(W)	Ekshärad, Råda	d 11/6 1846, Ekshärad, Skoga N	Nilsdotter, Karin	Pärssdotter, Karin	14/10 1691, Ekshärad - 8/2 1743, Ekshärad	
Nr 3. mor	g 26/12 1836, Ekshärad	6	13			
Larsdotter	Frost	Frost, Per Jonasson. Fältjägare	Persson, Jonas	Jönsson, Per	16/11 1726, Ekshärad - 1/6 1773, Ekshärad	
Kjerstin (Kristina)	Kerstin Persdotter	f 24/1 1788, Ekshärad, Gunnerud	28/5 1761, Ekshärad - 22/6 1817, Ekshärad	Jonasdotter, Ingeborg	1731, Ekshärad, Hamra - 17/8 1789, Ekshärad	
f 18/6 1840	f 26/5 1817	d 18/2 1877, Ekshärad, Råda	Olofsdotter, Marta	Persson, Olof	8/11 1715, Ekshärad - 12/7 1791, Ekshärad	
Ekshärad, Råda	Ekshärad, Gunnerud	g 25/1 1814, Eda	14 f 7/9 1749, Ekshärad, Gunnerud	Jönsdotter, Karin	19/8 1722, Ekshärad - 5/8 1806, Ekshärad	
d 30/5 1931	d 14/4 1844	Persdotter, Kjerstin	Persson, Per	Jönsson, Per	1715 - 8/6 1772, Stavns, Söttersbol	f 1717
Hosjö(W), Näs sågverk	Ekshärad, Råda, Åsarna	f 24/9 1793, Eda, Ämtetud	4/8 1754, Gillberga - 13/3 1828, Eda	Persdotter, Annika		
	Ekshärad, Råda, Åsarna	d 3/7 1866, Ekshärad, Råda, Åsarna	Larsdotter, Kerstin	Olofsson, Lars	1700 - 17/3 1773, Köla, Gryttved	
		7	15	Gullbrandsdotter, Sigrid	3/7 1711, Skillingmark - 27/8 1773, Köla	

Sommaraktiviteter

av Lars-Göran Jansson

Vi gläds åt att vi äntligen kunnat vara med på några evenemang den här sommaren.

Först ut var byggedagen i Bjurtjärn den 3 juli arrangerad av Bjurtjärns hembygdsförening. Det var en varm somardag och vi hade nog bästa platsen då vi fick skugga inne i logen på Bjurtjärns hembygdsgränd. Vi deltog med bokbord och släktforskarhjälp och hade ganska många besökare. Enligt uppgift var det fler besökare den här dagen jämfört med andra år. Vi fick några nya medlemmar vilket var glädjande.

Nästa evenemang var Berättardagarna på Nygård, Ekshärad den 2 augusti. Här var det föreningen Skildra Värmland som arrangerade. Vår vice ordförande, Britt-Marie Johansson, höll två föreläsningar. Första delen handlade om hur man kommer i gång med sin släktforskning. Andra delen en berättelse om hur hon genom domboksforskning "lärt känna" sin anmoder Johanna och hennes livsöde. Vi erbjöd förstås även släktforskarhjälp och vid vårt bokbord presenterade vi böcker och andra publikationer. Nya medlemmar även här, och bra försäljning.

Ett besök inne på logen i Bjurtjärn där vi hade vårt bokbord

Britt-Marie Johansson föreläser inför intresserade åskådare i Ekshärad.